

Bestuursverslag

Vereniging Christelijke Scholen
Opsterland
&
PCBO Rehoboth

Frieschepalen 2018

Wat is de VCSO?

De VCSO (Vereniging Christelijke Scholen Opsterland) is de vereniging voor protestants christelijk basisonderwijs. Vijf christelijke scholen in de gemeente Opsterland zijn bij de VCSO aangesloten. De VCSO heeft een coöperatief karakter. De aangesloten scholen zijn autonoom.

Wat is het doel van de vereniging?

De VCSO vindt de gemeenschappelijke ideële basis voor haar handelen en de inhoud van het onderwijs in de grondslag en doelen van de vereniging, zoals die zijn weergegeven in de statuten van de vereniging. Het christelijk geloof staat daarbij centraal.

De pedagogische opdracht van de scholen is kinderen een leeromgeving te bieden, waarin kinderen leren zelfstandig keuzen te maken. De toegevoegde waarde van ons onderwijs ligt in onze identiteit, waar waarden als recht, respect, verantwoordelijkheid en zorg de vormgevers zijn binnen de vereniging.

Statutair is de doelstelling – kort samengevat - als volgt verwoord: “Het in stand houden en ontwikkelen van goed onderwijs op Bijbelse grondslag, het bevorderen van de samenwerking en het behartigen van de individuele en gemeenschappelijke belangen”.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door o.a.:

- het uitwisselen van kennis en ideeën
- het uitvoeren van dit strategisch beleidsplan
- het bevorderen van de deskundigheid bij zowel personeel als besturen
- gemeenschappelijke zaken op het gebied van facilitaire zaken te ontwikkelen
- het uitoefenen van bestuurlijke zaken of besturen van deelnemende verenigingen

Voor alles geldt dat waar mogelijk de deelnemende besturen elkaar proberen te helpen, te ondersteunen en te versterken.

Hoe functioneert de VCSO?

De vereniging omvat vijf scholen met ongeveer 750 leerlingen. Er zijn ongeveer 80 personeelsleden werkzaam binnen onze scholen. De personeelsleden zijn in dienst bij de deelnemende besturen. De organisatie wordt aangestuurd door de bestuursdirecteur, die daarbij wordt ondersteund door het VCSO bestuur. De bestuursdirecteur is in dienst bij het VCSO bestuur.

De scholen zijn in hoge mate zelfstandig. Ze verschillen onderling in onderwijsvorm en uitstraling naar de omgeving. Dat is historisch zo gegroeid, doordat de omgeving waarin de school functioneert op elke locatie anders is, als ook de wensen/behoefte van leerlingen en ouders. De schooldirecteur is verantwoordelijk voor het functioneren van de school.

Leden en ouders kunnen door de ouderwerkgroepen, het eigen schoolbestuur, de medezeggenschapsraden en de plaatselijke algemene ledenvergadering op de afzonderlijke scholen en binnen de vereniging actief deelnemen aan en hun invloed uitoefenen op het schoolgebeuren.

Op verenigingsniveau wordt voor alle scholen door het bestuur en de bestuursdirecteur gewerkt aan een gelijke aanpak op afgesproken onderdelen m.b.t. beleidsniveau, personeel, ICT, huisvesting en financiën. Dat wordt steeds voortdurend verder uitgewerkt en geprofessionaliseerd.

Uitgangspunt hiervoor is het strategisch beleidsplan van de VCSO 'In vrije verbondenheid'. Dit beleidsplan geeft de plannen aan voor deze periode tot augustus 2019. In 2019 zal dit beleidsplan worden herzien en geactualiseerd.

Wat is de relatie tussen de VCSO en CBS Rehoboth?

In de statuten van de VCSO staat dat een schoolbestuur met instemming van de ledenvergadering er voor kan kiezen om het bestuur van de school over te dragen naar de VCSO. In zo'n situatie fungeert het VCSO bestuur als bestuur van de betreffende school.

In 2015 is door de ledenvergadering van CBS Rehoboth besloten om voor deze overdracht te kiezen. Het VCSO-bestuur vormt sindsdien het bevoegd gezag van PCBO Rehoboth.

Wat is er in 2018 aan de orde geweest, wat heeft de VCSO concreet gedaan?

1 Het uitvoeren van de bestuurstaken voor CBS Rehoboth. De school functioneert zoals het bestuur dat voor ogen heeft. Uiteraard heeft dit onderdeel blijvend de volle aandacht van het bestuur.

2 Het ondersteunen van de besturen van CBS de Rank in Tijnje en gedurende een korte tijd ook CBS de Paedwizer in Beetsterzwaag bij het fusieproces waar deze scholen in zitten. De bestuursdirecteur was lid van de stuurgroep. De fusie van CBS de Rank met OBS de Pols is op 1 augustus 2018 een feit geworden. In de periode daarna is er echter in de afwikkeling van diverse zaken volop ondersteuning verricht.

Het bestuur van CBS de Paedwizer heeft de keus gemaakt de school te laten fuseren met OBS de Trime en de te vormen school onder te brengen bij de stichting Comprix. Daar bij is er voor gekozen om per de aansluiting bij de VCSO te beëindigen ingaande 1 januari 2019.

3 Het in overleg uitvoeren van een aantal bestuurs- en managementtaken voor het bestuur van CBS de Rank.

4 De VCSO heeft met CBO Tjongerwerven en stichting COMPRIX een krimpcoördinator kunnen aanstellen. Hiervoor zijn door het ministerie middelen beschikbaar gesteld. COMPRIX is hierbij penvoerder geweest. De bestuursdirecteur had zitting in de stuurgroep die de verschillende processen coördineert. Dit proces is afgerond in het najaar van 2018.

5 Het samen met Comprix en de Tjongerwerven opzetten en inrichten van een vernieuwd expertisecentrum voor Passend Onderwijs. Dit heeft definitief vorm gekregen. Het centrum is van start gegaan op 1 februari 2019.

6 Het uitvoeren van bestuurlijke taken (penningmeesterschap) voor CBS Betrouwen in Bakkeveen

7 Naast bovengenoemde aspecten is, in willekeurige opsomming, aandacht besteed aan:

- Het uitvoering geven aan en actueel houden van het inkoopbeleid voor de VCSO scholen.
- Het aansturen van zaken m.b.t. het eigen-risico-dragerschap. (ERD)
- Het voeren van overleg namens de scholen in het kader van het IHP voor de gemeente Opsterland.
- Het vertegenwoordigen van de VCSO scholen op diverse bijeenkomsten en overleggen (PO-raad, gemeente Opsterland, Christelijke besturen organisatie Fryslân, Fredeshiemoverleggen in Meppel).
- Het organiseren en uitvoeren van een directe meerdaagse.
- Het organiseren en uitvoeren van maandelijks directie-overleggen.
- Het organiseren en uitvoeren van een intervisiebijeenkomst voor alle teamleden van de VCSO-scholen over de meldcode.
- Het ondersteunen van directeuren en besturen in diverse individuele schoolzaken / schoolkwesties.
- Het volgens de afspraak uit het strategisch beleidsplan uitvoeren van een audit op elke aangesloten school en het uitbrengen en toelichten van een schriftelijk verslag aan de directie en het bestuur van de betreffende school in de vorm van een managementrapportage.
- Het mede-aansturen van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs Opsterland (POO).
- Het verder implementeren van het programma BOUW! voor alle scholen in

- de gemeente Opsterland, dit in samenwerking met de gemeente en met het Openbaar onderwijs.
- Het innen van en verdelen over de scholen van de financiële middelen m.b.t. Passend Onderwijs Fryslân volgens het daarvoor opgestelde verdeelmodel.
- Het in samenwerking met de gemeente en met Stichting COMPRIX ontwikkelen van een nieuwe opzet voor kunst- en cultuureducatie in de gemeente Opsterland.
- Het vormen van een samenwerkingsverband gemiddelde schoolgrootte.

Wat zijn de plannen voor 2019?

Leidraad voor 2019 zijn allereerst de afspraken uit het strategisch beleidsplan. Daarbij is specifiek aandacht voor:

- Verdieping m.b.t. invulling van de Christelijke identiteit.
- Afname van de jaarlijkse audit op alle scholen met als aandachtspunten, opbrengsten, financiën en personeelsbeleid.
- Het aansturen van de ERD risico-gemeenschap (ERD = eigen risicodragerschap).
- Het invulling geven aan de bestuurstaak richting CBS Rehoboth.
- Het realiseren van voldoende onderwijsopbrengsten op CBS Rehoboth.
- Het realiseren van effectief Passend Onderwijs (effectieve inzet van de middelen).
- Het samen met CBO de Tjongerwerven en stichting COMPRIX besturen van het nieuwe expertisecentrum Passend Onderwijs.
- Het omgaan met de krimp in leerlingen aantallen, dit door actieve deelname aan een intergemeentelijke stuurgroep.
- In samenwerking met de gemeente verder uitvoering geven aan het IHP.
- Het realiseren van een goede samenwerking met andere onderwijsorganisaties in Opsterland en in de regio.
- Het realiseren van een goed VVE aanbod in de gemeente en op de VCSO-scholen.
- Het realiseren van mobiliteit binnen de VCSO en zo mogelijk ook naar buiten.
- Het effectief en efficiënt besteden van de beschikbare middelen.
- Het benutten van mogelijkheden m.b.t. subsidies.
- Het optimaliseren van de PR.
- Het opstellen van een nieuw strategisch beleidsplan voor de periode na augustus 2019
- Het verkennen van vormen voor nauwere bestuurlijke samenwerking van de VCSO-scholen

De VCSO is een moderne organisatie die midden in de maatschappij wil staan, op dit moment te maken heeft met veranderende en onzekere omstandigheden en die daar in gezamenlijkheid vanuit de coöperatieve gedachte goede antwoorden op wil vinden.

De financiële vertaling van de plannen voor 2019 m.b.t. de activiteiten van de VCSO.

Wat de VCSO-organisatie (bestuurlijk aspect) betreft werkt de VCSO met een begroting die de verwachte kosten voor het boekjaar dekt.

Wat de middelen voor Passend Onderwijs betreft:

Er zal naar verwachting € 328.000,- bij de VCSO binnen komen van Passend Onderwijs Fryslân. Dit wordt volgens een verdeelsleutel doorbetaald naar de aangesloten scholen, die daarmee hun activiteiten m.b.t. Passend Onderwijs kunnen bekostigen. Ook worden het salaris en de overige kosten van de orthopedagoog die bij de VCSO in dienst is daaruit betaald. Deze kosten zijn begroot op € 69.945,- Doordat Passend Onderwijs werkt met een bekostiging per schooljaar en de VCSO met een begroting per boekjaar kan er aan het eind van het boekjaar een saldo ontstaan. Dat wordt echter na de jaarwisseling vereffend.

Wat de overige inkomsten betreft:

Deze worden begroot op € 128.000,- Deze gelden worden ingezet voor salariskosten van het secretariaat en van de bestuursdirecteur. Deze zijn samen begroot op € 93.410,- Ook wordt er een invalleerkracht uit deze middelen bekostigd. Die kosten bedragen € 42.035,-

Daarnaast worden middelen ingezet om de diverse activiteiten die hierboven benoemd zijn te bekostigen. (huisvesting, scholing, directiemeerdaagse, PR, etc.)

Daarnaast komen er baten binnen voor de subsidie IMV en kunst en cultuur educatie. Tegenover deze baten staan even grote kosten begroot.

Er is een exploitatietekort begroot van € 28.000,- Vanwege de hoogte van het de algemene reserve is dat aanvaardbaar.

Geconsolideerd Exploitatieresultaat 2018

	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2018	2018	2017
Baten			
Rijksbijdrage OCW	605.477	562.643	590.135
Overige overheidsbijdragen	63.172	9.500	10.770
Overige baten	257.491	81.900	121.786
Totaal baten	926.140	654.043	722.690
Lasten			
Personeelslasten	577.224	490.110	478.644
Afschrijvingen	12.511	13.337	12.141
Huisvestingslasten	40.485	40.500	33.986
Overige lasten	212.513	97.950	95.795
Totaal lasten	842.733	641.897	620.566
Saldo baten en lasten	83.407	12.146	102.124
Financiële baten en lasten	29	150	-
Netto resultaat	83.436	12.296	102.124

Het exploitatieresultaat over 2018 bedraagt € 83.436 positief. Dit is € 71.141 hoger dan begroot, en € 18.688 lager dan voorgaand boekjaar. Dit komt eveneens tot uitdrukking in de bovenstaande tabel.

Baten

De totale baten zijn in 2018 € 272.097 hoger dan begroot.

De totale rijksbijdrage OCW is € 42.834 hoger uitgekomen ten opzichte van de begroting en € 15.342 hoger in vergelijking met 2017. De rijksbijdragen OCW zijn voornamelijk ontvangen bij de Vereniging voor Protestants Christelijk Basisonderwijs "Rehoboth".

Wel ontvangen bij het VCSO zijn de doorbetalingen van het samenwerkingsverband. Deze liggen € 6.546 hoger dan begroot en € 5.034 lager dan 2017.

De overige overheidsbijdragen en overige baten hebben beide ook betrekking op Vereniging voor PCBO, onder de naam Rehoboth te Frieschepalen en omgeving. Daarnaast betreft dit de vergoeding salariskosten detachering en de lidmaatschap bijdrage aan het VCSO van de aangesloten besturen inclusief de afkoop van het bestuur Tynje.

Lasten

De totale lasten zijn in 2017 € 200.836 hoger dan begroot.

De personele lasten laten per saldo een overschrijding van € 87.114, - zien.

Hoger dan begroot zijn de salariskosten directie en salariskosten OP.

Lager dan begroot zijn de salariskosten vervanging. Deze kosten hebben zowel betrekking op de school als het VCSO.

Niet begroot zijn de kosten inhuur personeel. Dit betreft de inzet van de bestuurssecretaresse.

De overige personele lasten en kosten nascholing liggen in lijn met de begroting. Deze beide kosten hebben zowel betrekking op de school als het VCSO.

De afschrijvingskosten liggen in 2018 op begrotingsniveau en op het niveau van 2017. Deze hebben betrekking op de school.

De huisvestingslasten komen in 2018 op begrotingsniveau uit. De gerealiseerde kosten liggen € 6.499 hoger dan 2017. Dit betreft de kosten huur, schoonmaakkosten en de overige huisvestingslasten.

De overige lasten zijn per saldo € 114.563 hoger dan begroot. Deze kosten bestaan uit administratie en beheer, inventaris en apparatuur, leermiddelen en overig. Ongeveer de helft van deze kosten heeft betrekking op de school, de andere helft betreft het VCSO. Bij het VCSO hebben deze kosten o.a. betrekking op kosten culturele vorming, uitgaven Passend Onderwijs en projecten.

De rest van het bestuursverslag heeft betrekking op de Vereniging voor PCBO, onder de naam Rehoboth te Frieschepalen en omgeving.

Voorwoord

Het doel van publiek verantwoorden door een onderwijsinstelling is te laten zien dat zij haar middelen zo effectief mogelijk inzet. Deze verantwoording is vastgelegd in de jaarstukken. Jaarstukken zijn de documenten met financiële en niet-financiële verantwoordingsgegevens, die op grond van wettelijke bepalingen door het bevoegd gezag van de bekostigde school moeten worden opgesteld en ingediend bij het ministerie. De jaarstukken gaan vergezeld van een controleverklaring.

Met dit jaarverslag wil het bevoegd gezag van de Vereniging voor PCBO, onder de naam Rehoboth te Frieschepalen en omgeving verticaal verantwoording afleggen naar het ministerie van OCW en horizontaal naar de ouders, werknemers en de MR.

Het maken van een jaarverslag voor een basisschool roept ieder jaar de vraag op of dit gaat over het cursusjaar of het kalenderjaar. Dit blijft een lastig punt aangezien de materiële bekostiging per kalenderjaar wordt toegekend en de personele bekostiging per cursusjaar. Daarnaast worden de onderwijskundige activiteiten in beginsel altijd per cursusjaar georganiseerd.

Het jaarverslag dat nu voor u ligt is geschreven over het kalenderjaar 2018. Hierbij zullen wij ons bewust moeten zijn dat er in dit kalenderjaar sprake is van twee halve cursusjaren, te weten 2017-2018 (januari t/m juli) en 2018-2019 (augustus t/m december).

Namens het bevoegd gezag,

Frieschepalen, 1 april 2019

Dhr. J. Vlasblom, voorzitter algemeen bestuur Ver. PCBO Rehoboth.

Mw. J. Bootsma-Bron, penningmeester Ver. PCBO Rehoboth.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	6
INHOUDSOPGAVE	7
HOOFDSTUK 1. ALGEMENE INFORMATIE EN GEVOERD BELEID	8
1.1 JURIDISCHE STRUCTUUR	8
1.2 OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING (VISIE EN MISSIE).....	8
1.3 ORGANISATIESTRUCTUUR VAN DE VERENIGING PCBO REHOBOTH TE FRIESCHEPALEN E.O.	9
1.3.1 <i>Samenwerkingsverbanden</i>	10
1.4. GEVOERD ONDERWIJSBELEID 2018.....	11
1.5 KLACHTENAFHANDELING	12
1.6 ZAKEN MET POLITIEKE OF MAATSCHAPPELIJKE IMPACT.	12
HOOFDSTUK 2. PERSONELE BEZETTING	13
2.1 PERSONELE ONTWIKKELINGEN.....	13
2.1.1. <i>Leeftijdsopbouw</i>	13
2.1.2 <i>Ziekteverzuim</i>	13
2.1.3 <i>Leerlingaantallen en formatie in 2018</i>	13
2.1.4 <i>Gevoerde beleid inzake beheersing van uitkeringen na ontslag</i>	13
2.1.5 <i>Herbenoemingsverplichtingen</i>	14
HOOFDSTUK 3. HUISVESTINGSBELEID	15
HOOFDSTUK 4. FINANCIËLE INFORMATIE	16
4.1 GEVOERD FINANCIËEL BELEID	16
4.2 ANALYSE FINANCIËEL RESULTAAT	16
4.2.1 <i>Baten</i>	18
4.2.2 <i>Lasten</i>	18
4.3 TREASURY- EN FINANCIËRINGSBELEID.....	19
4.4 RESERVES.....	20
HOOFDSTUK 5. CONTINUÏTEIT EN TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN	21
5.1 PERSONELE BEZETTING.....	21
5.2 MEERJARENBEGROTING EN BALANS	22
5.3 OVERIGE RAPPORTAGES	23
5.3.1 <i>Interne Risicobeheersing en controle</i>	23
5.3.2 <i>Risico's en onzekerheden</i>	23
5.3.3 <i>Horizontale verantwoording en dialoog met belanghebbenden</i>	24
5.3.4 <i>Kwaliteitszorg (intern en extern)</i>	24
5.3.5 <i>Rapportage toezichthoudend orgaan</i>	24
BIJLAGEN	26
MIDDELEN PASSEND ONDERWIJS.....	26
JAARREKENING 2018.....	27

Hoofdstuk 1. Algemene informatie en gevoerd beleid

1.1 Juridische structuur

De rechtspersoonlijkheid is een vereniging met de naam: Vereniging voor Protestants Christelijk Basisonderwijs onder de naam "Rehoboth" te Frieschepalen en omgeving. Zij is gevestigd te Frieschepalen in de gemeente Opsterland. De vereniging is opgericht op 22 juli 1938. Bij de Kamer van Koophandel te Leeuwarden is de vereniging ingeschreven onder dossiernummer 40001477.

1.2 Omschrijving van de doelstelling (visie en missie)

De vereniging voor PCBO "Rehoboth" is een organisatie die primair onderwijs verzorgt. Zij levert met inzet van al haar personeelsleden een essentiële bijdrage aan de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen in een veilige omgeving. Zij streeft ernaar een zo breed mogelijk aanbod van onderwijsconcepten te realiseren. Onze school "Rehoboth" is autonoom en heeft zijn eigen onderwijsconcept. De vereniging voor PCBO "Rehoboth" is een professionele organisatie die vanuit gezamenlijk vastgestelde kaders werkt. Er wordt gewerkt vanuit een Christelijk perspectief, waarbij waarden als respect, zorg en aandacht voor elkaar en voor de ons omringende wereld van groot belang zijn.

Kernactiviteit van het bevoegd gezag is de instandhouding van Protestants Christelijk Basisonderwijs van een goede kwaliteit in Frieschepalen en omstreken. Het bevoegd gezag is aangesloten bij de Vereniging Christelijke Scholen Opsterland. Dit is een samenwerkingsverband van alle protestants-Christelijke basisscholen in de gemeente Opsterland, dat zich inzet voor de collectieve belangen van het Christelijk onderwijs in de gemeente Opsterland. Waar mogelijk werken deze scholen met elkaar samen, maar wel met behoud van ieders eigen identiteit met als doel het op peil houden / verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs.

De speerpunten en resultaten van het in 2018 gevoerde schoolbeleid van de Vereniging PCBO Rehoboth te Frieschepalen e.o. waren:

- Zorg voor kwaliteit:
 - ✓ Realiseren van voldoende eindopbrengsten
 - ✓ School-ondersteuningsprofiel verder vorm en inhoud geven
 - ✓ Opstellen trendanalyse onderwijsresultaten PCBO Rehoboth 2017-2018
- Onderwijs en leren:
 - ✓ Sturen op goede resultaten in elke groep
 - ✓ Zorg dragen voor ruim voldoende didactische vaardigheden bij leerkrachten
 - ✓ Kiezen nieuwe methode aanvankelijk leesonderwijs
 - ✓ Implementatie methode wereldoriëntatie
 - ✓ Verdieping doorgaande lijn met betrekking tot aanbod en afstemming in de instructie, verwerking en materialen voor alle leerlingen
- Zorg en begeleiding:
 - ✓ Verder inwerken nieuwe IB-er.
 - ✓ In relatie daarmee aandacht voor het hanteren van vaste procedures rondom de uitvoering van de zorg rondom leerlingen
 - ✓ Sturen op een veilige leeromgeving (sociaal functioneren)
- Management en organisatie:
 - ✓ Creëren van optimale arbeidsomstandigheden
 - ✓ AVG aangelegenheden
 - ✓ Voorbereiden, mee uitvoeren, evalueren en verwerken van het inspectieonderzoek.

1.3 Organisatiestructuur van de Vereniging PCBO Rehoboth te Frieschepalen e.o.

De vereniging voor PCBO Rehoboth te Frieschepalen en omstreken exploiteert één reguliere basisschool in Frieschepalen.

Het bevoegd gezag is de werkgever het personeel van de school. Het bevoegd gezag bestaat uit een zeskoppig bestuur, gesplitst in het Dagelijks bestuur (bestuursdirecteur) en het Algemeen bestuur (voorzitter, secretaris, penningmeester en twee algemene leden). De vereniging conformeert zich aan de Code Goed Bestuur.

Het dagelijks bestuur voert de bestuurs- en directietaken uit en legt hierover verantwoording af aan het toezichthoudende Algemeen Bestuur. Afspraken zijn vastgelegd in de bevoegdhedenmatrix.

De samenstelling van het bestuur is statutair vastgelegd en de statuten bevatten voorts specifieke voorwaarden waaraan de bestuursleden dienen te voldoen. Het bestuur handelt in haar bestuursfunctie naar de grondslag van de vereniging, zoals vastgelegd in de statuten. Elk bestuurslid vervult haar taken voor een periode van 4 jaar en is voor eenzelfde periode herkiesbaar.

Het VCSO bestuur bestond op 31 december 2018 uit:	
Bestuursvoorzitter	Dhr. J. Vlasblom
Penningmeester	Dhr. P.J. Machiela
Secretaris	Mevr. J. de Haan
Algemeen lid	Mevr. L. Wolting
Algemeen lid	Mevr. P.G.H.M. van Wanrooij
Bestuursdirecteur	Dhr. W. Jongsma

Er zijn in het verslagjaar 2018 geen wijzigingen geweest in de statuten van de vereniging.

De vereniging heeft minimaal één keer per jaar vergadering met haar leden, daarin legt het bestuur verantwoording af aan de leden. Ouders maken deel uit van de Medezeggenschapsraad (MR), samen met vertegenwoordigers uit het team. Via de oudercommissie (OC) is er nauwe samenwerking met de ouders van de leerlingen.

Samenwerking VCSO scholen

De besturen van de Christelijke scholen in Opsterland zijn lid van de VCSO, de vereniging Christelijke Scholen Opsterland. Er wordt nu gewerkt met en vanuit een strategisch beleidsplan. (2014-2019) Het bestuur wordt gevormd door personen die deskundig zijn op bepaalde terreinen, zoals financiën, HRM en onderwijs. Zij hebben een toezichthoudende rol. De uitvoerende taken liggen bij de bestuursdirecteur. Zowel voor de leden van het VCSO-bestuur als voor de bestuursdirecteur zijn profielen vastgesteld.

De besturen van de scholen die lid zijn van de VCSO behouden hun autonomie. Binnen dat kader worden door de bestuursdirecteur adviserende, ondersteunende, coördinerende en monitorende taken uitgevoerd.

De VCSO werkt in een convenant samen met de Openbare scholen in de gemeente Opsterland (COMPRIX) aan de uitvoering van Passend Onderwijs. Er is een gezamenlijk expertisecentrum. Op basis van schoolgrootte en leerlingaantallen worden de kosten voor dit centrum gedragen door de VCSO-scholen.

In VCSO verband wordt door de aangesloten scholen in gezamenlijkheid aan beleidsontwikkeling gedaan. Ook streven we naar schaalwinst op financieel terrein.

Onderwerpen die in 2018 expliciet aandacht hebben gehad zijn:

- * Het in gezamenlijkheid met de gemeente Opsterland en COMPRIX opzetten van een nieuw kader voor IMV en kunst- en cultuuronderwijs.
- * Het uitwerken van onderdelen die annex zijn aan de AVG-wet
- * Het faciliteren van interne mobiliteit.
- * Het in samenwerking met Comprix en met CBO de Tjongerwerven verder ontwikkelen van beleid m.b.t. krimp
- * Het organiseren van scholing voor besturen en MR-en
- * Het organiseren van een intervisiemiddag voor alle teamleden van de VCSO-scholen.
- * Het streven naar schaalvoordelen m.b.t. gezamenlijke contracten en inkoop
- * Het mee besturen van het expertisecentrum van Passend Onderwijs Opsterland.
- * Het samen met CBO de Tjongerwerven en COMPRIX opzetten en inrichten van een nieuw expertisecentrum voor Passend onderwijs voor de aangesloten scholen.
- * Het mee sturing geven aan inhoud en uitvoering van VVE.
- * Het invullen van het beleid m.b.t. inzet buurtsportcoaches.

Daarnaast zijn er weer diverse zaken in onderling overleg via en door de VCSO geregeld en uitgevoerd.

Passend Onderwijs Opsterland (POO)

De school maakt deel uit van het samenwerkingsverband *Passend Onderwijs Fryslân*. Het bestuur heeft ingestemd met de per 1 augustus 2014 geldende afspraken binnen dit verband over de inzet en de verdeling van de middelen.

In Opsterland hebben vrijwel alle schoolbesturen een samenwerkingsovereenkomst gesloten, *Passend Onderwijs Opsterland*. Deze samenwerkingsovereenkomst is een voortzetting van de bestaande overeenkomst in het kader van Weer Samen Naar School. Het doel van deze samenwerking is de bestaande zorgstructuur voort te zetten en waar mogelijk te optimaliseren.

De deelnemende scholen dragen volgens een afgesproken verdeelsleutel naar rato bij aan het de kosten van Passend Onderwijs Opsterland.

Passend Onderwijs Fryslân maakt de financiële middelen die bestemd zijn voor de school over naar de VCSO. Na aftrek van de kosten voor o.a. het expertisecentrum wordt door de VCSO per maand een bedrag naar de school overgemaakt dat bestemd is voor het bieden van passende ondersteuning. De middelen worden ingezet om conform het schoolondersteuningsplan gepaste zorg te bieden.

1.3.1 Samenwerkingsverbanden

De vereniging is lid van de Vereniging Christelijke Scholen Opsterland (=VCSO) en krijgt van daaruit ondersteuning op bestuurs- en managementniveau namens het bestuur van de VCSO door de bestuursdirecteur.

De vereniging heeft haar administratieve taken voor een belangrijk deel uitbesteed aan het onderwijsadministratiebureau Meppel (=OBM). Het bestuur kan tevens gebruik maken van de overige dienstverlening van het OBM, zoals advisering en juridische ondersteuning. Er is een goed overleg met de medewerkers van het OBM en de jaarlijkse evaluatie van de administratieve processen is over het algemeen positief. De afspraken worden goed nagekomen en de planning wordt gehaald.

Verder is de school aangesloten bij Verus, een Christelijke organisatie die landelijk opkomt voor de belangen van de schoolvereniging en het bestuur ondersteuning kan bieden bij diverse aangelegenheden t.a.v. de werkgeversrol van het bestuur. De school is bovendien lid van de PO-Raad. De PO-Raad onderhandelt onder meer met de werknemersorganisaties over de CAO, en met de aansluiting bij de PO-Raad is de landelijke CAO automatisch ook van toepassing op de Vereniging voor PCBO Rehoboth te Frieschepalen e.o.

1.4. Gevoerd onderwijsbeleid 2018

Leerlingenaantallen

In de onderstaande tabel zijn de leerlingenaantallen van de komende jaren opgenomen. Hieruit blijkt dat het aantal leerlingen gaat afnemen.

	1-10-2019	1-10-2020	1-10-2021	1-10-2022	1-10-2023
4-7 jaar	19	23	19	23	24
8 jaar e.o.	40	33	29	22	19
Totaal	59	56	48	45	43

Onderwijskundige zaken

De onderwijsinspectie heeft PCBO Rehoboth in 2018 opnieuw het basisarrangement toegekend. Op alle onderdelen heeft de school een voldoende beoordeling.

De aansturing van het onderwijs (borging en vernieuwing) vindt plaats op schoolniveau. De schoolleiding tracht in overleg met het bestuur daarvoor optimale voorwaarden (zowel financiële als personele middelen) te creëren. In VCSO-verband is er een maandelijks overleg tussen de directies van de scholen.

Onderwijsprestaties

Per juli 2018 zijn er 8 kinderen doorgestroomd naar het voortgezet onderwijs.

Uitstroom	2015	2016	2017	2018
VWO		1	1	4
HAVO t/m VWO			3	
HAVO	2	5		
VMBO TL	6	4	3	3
VMBO MAVO +	1	2		
VMBO BL, met LWOO				
VMBO BL t/m VMBO KL		5	2	1
VMBO KB, met LWOO	2			
VMBO BB	1			
Praktijkonderwijs				
VMBO GL t/m HAVO			1	

Prestatiebox

In het afgelopen kalenderjaar 2018 is er voor totaal € 7.422,- aan professionalisering van het team besteed.

De individuele trainingen/opleiding waren:

- IB-opleiding
- Opleiding Specialist het jonge kind
- Met sprongen vooruit
- Directie meerdaagse

Op teamniveau waren er de volgende scholingen:

- Training toepassing meldcode
- Teamtrainingen Kanjertraining

Op bestuurlijk niveau ;

- geen specifieke training/ scholing in 2018

Naast scholing zijn er boeken en ontwikkelingsmaterialen aangeschaft voor de personeelsbibliotheek en voor gebruik in de groepen.

1.5 Klachtenafhandeling

Als ouders, kinderen of personeel een probleem of een klacht hebben die niet via de normale kanalen (d.w.z. via de groepsleerkrachten, de directeur of bestuur) is opgelost of kan worden opgelost, is het verstandig eerst contact te leggen met de contactpersoon van school. Deze zal de persoon doorverwijzen naar de vertrouwenspersoon van de Vereniging en/of een andere instantie. Contactpersoon voor onze school is: Mevr. F. Postma-v.d. Sluis, juffroukina@pcborehoboth.nl

Op grond van de kwaliteitswet moet een schoolbestuur een klachtenregeling vaststellen en zich aansluiten bij een klachtencommissie. Het bestuur van PCBO Rehoboth heeft zich voor de uitvoering van de klachtenregeling, met alle scholen van de VCSO, aangesloten bij de Stichting GCBO (Geschillen Commissie Bijzonder Onderwijs) in Den Haag.

Er zijn in het jaar 2018 geen klachten ontvangen.

1.6 Zaken met politieke of maatschappelijke impact.

Er zijn geen zaken met politieke of maatschappelijke impact.

Hoofdstuk 2. Personele bezetting

De terugblik op de ontwikkelingen ten aanzien van de personele bezetting en de leerlingen aantallen in het boekjaar 2018 worden in dit hoofdstuk beschreven.

2.1 Personele ontwikkelingen

De samenstelling van het team is :

- 1 bestuursdirecteur
- 1 ib-er/groepsleerkracht;
- 6 groepsleerkrachten;
- 1 extra groepsleerkracht, zij wordt gedetacheerd naar de samenwerkingschool in Tijnje.

Er is dagelijks een oud-leerkracht op vrijwillige basis aanwezig ter ondersteuning van alle collega's

2.1.1. Leeftijdsopbouw

Bij de berekening van de lumpsuminkomsten wordt de gewogen gemiddelde leeftijd als rekenfactor meegenomen. Dit getal wordt gebaseerd op de situatie op de laatste teldatum. Met dit getal wordt de school gedeeltelijk gecompenseerd voor de hogere salariskosten van oudere personeelsleden. De systematiek heeft echter een minimum van 30 jaar en een maximum van 50 jaar. Personeelsleden die ouder zijn dan 50 blijven voor dit systeem even oud en leveren dan, naar verhouding, niet de compensatie in loonkosten op. De GGL van de Rehoboth is 38,44 voor schooljaar 2018/2019.

Op onze school is de verdeling qua leeftijd en fte (baanomvang) het grootst in leeftijdscategorie 35 t/m 44 jaar. De schoolleiding (bestuursdirecteur) valt in de categorie 55 t/m 59 jaar.

2.1.2 Ziekteverzuim

In het jaar 2018 is het ziekteverzuim opnieuw 0,0 %. Zetten wij dit percentage af tegen het landelijk gemiddelde dan is dit heel laag.

2.1.3 Leerlingaantallen en formatie in 2018

Bij de invulling van de formatie zijn de financiën bepalend. In de uitwerking van de begroting/meerjarenbegroting is er voldoende financiële ruimte aanwezig om de komende jaren met 4 combinatiegroepen te blijven werken, maar op langere termijn wordt dat bij gelijkblijvende omstandigheden een bijzondere uitdaging!

Aan middelen Passend Onderwijs is in totaal € 18.963,- ontvangen. Er is jaarlijks vanuit de leden en ouders van PCBO Rehoboth een opbrengst van circa € 3500,00 aan private inkomsten.

De school heeft geen beleggingen en werkt conform het vastgestelde Treasurystatuut.

De verwachting is dat we door leerlingdaling de komende jaren minder inkomsten van het rijk zullen hebben.

2.1.4 Gevoerde beleid inzake beheersing van uitkeringen na ontslag

De bestuursdirecteur zorgt er in overleg met het bestuur en een juridisch deskundige voor dat er zorgvuldig en correct wordt gehandeld bij een eventuele ontslagprocedure. Bekeken wordt of de termijnen goed gehanteerd worden en of er een goede instroomtoets is wanneer ontslag plaats moet vinden. Indien nodig wordt actieve juridische hulp ingezet om de zorgvuldigheid van de te voeren procedures te waarborgen. Er is in 2018 geen sprake geweest van een ontslagprocedure. Het bestuur is niet aansprakelijk gesteld voor de uitkeringen na ontslag.

2.1.5 Herbenoemingsverplichtingen

Schoolbesturen zijn conform de regelgeving in de Wet op het Primair Onderwijs (WPO) verplicht om hun vacatures met voorrang aan te bieden aan (ex)werknemers, die zijn aangemerkt als eigen wachtgelders. Eigen wachtgelders zijn (ex)werknemers, die vanuit de afloop van een dienstverband, een ontsluitkering ontvangen. Op dit moment zijn er geen eigenwachtgelders aan wie er bij voorrang vacatures aangeboden moeten worden

Hoofdstuk 3. Huisvestingsbeleid

PCBO Rehoboth is gehuisvest in 't Byntwurk. Met de peuterspeelzaal De Krobbedobbe, dorps huis De Dobber en openbare school De Skâns als medeparticipanten van dit multifunctionele gebouw. De vier participanten hebben zitting in het Stichtingsbestuur 't Byntwurk.

De activiteiten van Stichting 't Byntwurk bestaan voornamelijk uit het beheren en exploiteren van het MFA in Frieschepalen. Dat doen ze namens de organisaties die participeren in de Stichting, in samenspraak met de gemeente Opsterland.

Het stichtingsbestuur bestond in 2018 uit:	
PCBO Rehoboth	Dhr. D. Dekker
COMPRIX (= bestuur Skâns)	Dhr. M. Veenstra
de Krobbedobbe	Mevr. I. Geertsma-Heidinga
Dorps huis de Dobber	Mevr. H. v.d. Wier-Wagenaar

Hoofdstuk 4. Financiële informatie

4.1 Gevoerd financieel beleid

Sinds de invoering van de lumpsumfinanciering in 2006 zijn de verantwoordelijkheden ten aanzien van de beheersing van zowel de personele en materiële kosten volledig bij het schoolbestuur komen te liggen. Om deze verantwoordelijkheid nu en in de toekomst te kunnen nemen, is een gezonde financiële situatie evenals een goed werkende Planning & Control van groot belang.

Een analyse van de huidige financiële situatie leert dat er sprake is van een, naar het oordeel van het bevoegd gezag, gezonde financiële basis voor de toekomst van de school. In het verleden opgebouwde reserves, die op basis van toenmalige wetgeving specifieke doelbestedingen kenden, zijn thans ondergebracht in publieke en private (bestemmings-)reserves. Het bestuur streeft er naar deze reserves in beginsel ongemoeid te laten, bijzondere situaties (bijvoorbeeld personeelsmutaties) daargelaten. De vereniging beschikt over, naar het oordeel van het bevoegd gezag, een aanzienlijk te noemen vermogen. Hoofddoelstelling van het bevoegd gezag is om de beschikbare financiële middelen zoveel mogelijk in te zetten voor het onderwijs. Rekening houdend met de financiële situatie en de risico's - zie ook de begroting 2017 - wordt geen verdere groei van het vermogen nagestreefd.

4.2 Analyse financieel resultaat

Algemene Ontwikkeling

Teldatum	Aantal leerlingen	Perc. Onderbouw	Personele Bekostiging
01-10-2015	87	45%	Schooljaar 2016-2017
01-10-2016	71	45%	Schooljaar 2017-2018
01-10-2017	70	40%	Schooljaar 2018-2019
01-10-2018	66	38%	Schooljaar 2019-2020
Prognose 01-10-2019	59	32%	Schooljaar 2020-2021
Prognose 01-10-2020	56	41%	Schooljaar 2021-2022
Prognose 01-10-2021	48	39%	Schooljaar 2022-2023
Prognose 01-10-2022	45	51%	Schooljaar 2023-2024
Prognose 01-10-2023	43	56%	Schooljaar 2024-2025

De personele bekostiging vanuit het ministerie is gebaseerd op de teldatum per 1 oktober en geldt voor het daarop volgende schooljaar. Uit de prognose van het aantal leerlingen blijkt dat er sprake is van een gestage daling.

Vermogenspositie

	2018	2017
Liquiditeit	10,72	6,96
Rentabiliteit	8%	13%
Solvabiliteit	84,7%	82,5%
Weerstandvermogen	68,5%	65,7%

De kengetallen die iets zeggen over de financiële positie van de vereniging zijn: liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen.

De *liquiditeitsratio* geeft de verhouding van de vlottende activa en het kort vreemd vermogen weer. De norm is dat deze waarde minimaal 1,5 moet bedragen. Met een liquiditeitsratio van 10,72 is het totaal van vorderingen en liquide middelen ruim voldoende om de kortlopende schulden te kunnen voldoen.

De *solvabiliteitsratio* geeft de verhouding weer van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen. Groter of gelijk aan 25% wordt als goed aangemerkt. Met een solvabiliteitsratio van 84,7% is het eigen vermogen ruim voldoende om de organisatie in geval van opheffing in staat te stellen aan haar verplichtingen te voldoen.

Het *weerstandsvermogen* geeft de verhouding aan van het eigen vermogen minus de materiële vaste activa in relatie tot de totale baten. Een percentage tussen de 5% en de 20% wordt gezien als voldoende buffer. Met een weerstandsvermogen van 68,5% voldoet de vereniging aan de norm.

Gelet op bovenstaande kan gesteld worden dat de vereniging er financieel gezien gezond voor staat en voldoende in staat is om in de toekomst financiële tegenvallers op te vangen.

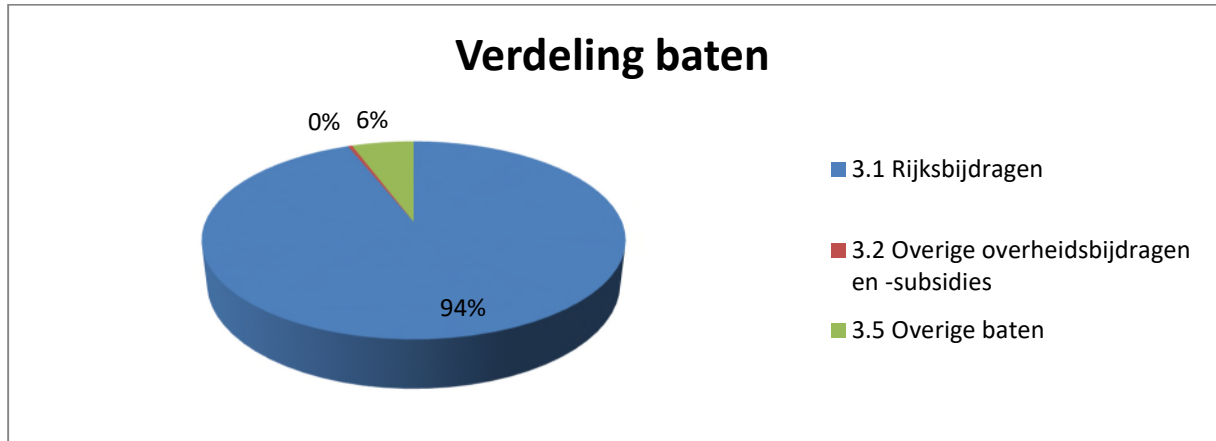
Exploitatieresultaat 2018

	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2018	2018	2017
Baten			
Rijksbijdrage OCW	507.933	470.683	491.241
Overige overheidsbijdragen	2.065	-	-
Overige baten	30.567	1.900	6.606
Totaal baten	540.565	472.583	497.846
Lasten			
Personeelslasten	376.136	346.910	321.864
Afschrijvingen	12.511	13.337	12.141
Huisvestingslasten	37.104	37.500	33.971
Overige lasten	71.253	62.900	64.754
Totaal lasten	497.004	460.647	432.730
Saldo baten en lasten	43.561	11.936	65.117
Financiële baten en lasten	24	50	-
Netto resultaat	43.585	11.986	65.117

Het exploitatieresultaat over 2018 bedraagt € 43.585 positief. Dit is € 31.599 hoger dan begroot, en € 21.531 lager dan voorgaand boekjaar. Dit komt eveneens tot uitdrukking in de bovenstaande tabel.

4.2.1 Baten

Zoals uit onderstaande grafiek blijkt, is de vereniging in belangrijke mate, voor ongeveer voor 94%, afhankelijk van de overheid (ministerie en gemeente), en in mindere mate van de andere inkomsten. Bij de inkomsten van de overheid speelt het aantal leerlingen een belangrijke rol. Doordat de inkomsten afhankelijk zijn van het aantal leerlingen en de kosten op korte termijn voor een groot deel niet te beïnvloeden zijn, is het belangrijk de ontwikkeling van het aantal leerlingen goed in de gaten te houden en hierop tijdig te anticiperen in de formatie.

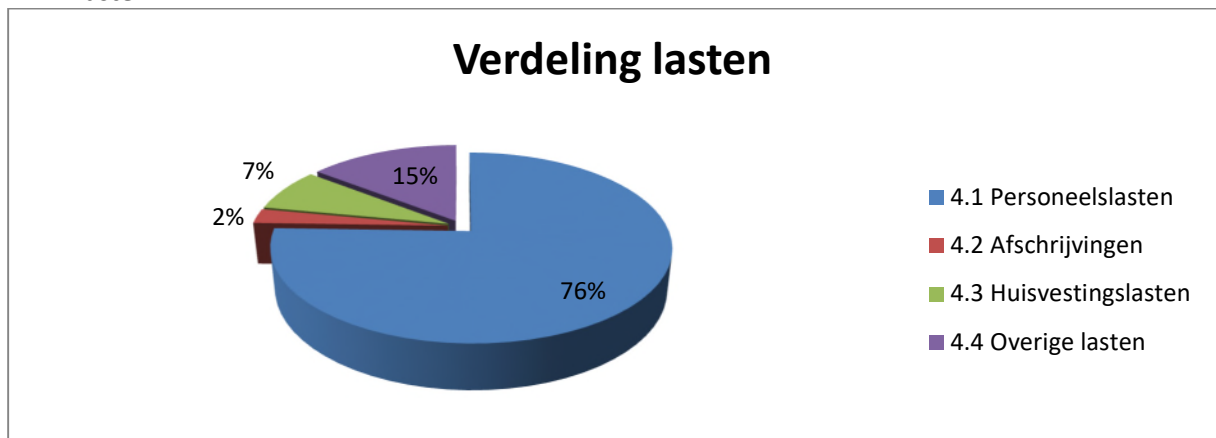
De realisatie van de Rijksbijdragen over 2018 is € 37.250 hoger dan was begroot en € 16.692 hoger dan kalenderjaar 2017.

De bekostiging valt hoger uit door de normaanpassingen van het ministerie. De opgenomen prijsaanpassingen betreffen de verwerking van de kabinetsbijdrage voor de loonbijstelling (aanpassing CAO), de verwerking van de oploop in het functiemixbudget en middelen voor de uitvoering van enkele onderwerpen uit het Regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst'. Voor wat betreft dat laatste gaat het specifiek om de gereserveerde middelen voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden van het onderwijzend personeel, de extra middelen voor de kleine scholen toeslag, de extra middelen in verband met de werkdruk.

De ontvangen overige overheidsbijdragen € 2.065 hebben betrekking op de regeling muziekonderwijs van het fonds voor cultuurparticipatie welke niet was begroot.

De overige baten zijn € 28.667 hoger dan begroot. Dit betreft voornamelijk de consolidatierekening overige baten inzake de detachingsbaten. Deze baten veroorzaken ook het verschil ten opzichte van 2017.

4.2.2 Lasten

De totale lasten zijn in 2018 € 36.357 hoger dan begroot.

De personele lasten laten zijn € 29.226 hoger dan begroot uitgevallen.

Het verschil met de begroting wordt veroorzaakt door de lagere kosten vervanging UWV, imperatief verlof en vervanging eigen rekening ziekte. Ook lager zijn de kostenvergoeding vrijwilligers en de scholingskosten.

Echter wel hoger zijn de salariskosten OP, salariskosten eigen rekening en de consolidatierekening personele lasten. Niet begroot zijn de salariskosten onbetaald verlof, betaald ouderschapsverlof en de dotatie.

Dat de salariskosten hoger zijn uitgevallen wordt niet veroorzaakt door een hogere inzet, maar wordt veroorzaakt door de stijging van de gemiddelde personeelslast. De stijging van de gemiddelde personeelslast wordt vooral veroorzaakt door de nieuwe CAO Primair Onderwijs per 1 september 2018. Hierdoor zijn de lonen per 1 september met 2,5% verhoogd en daarnaast hebben de leraren per 1 september 2018 een hogere salarisschaal gekregen. Het verschilt overigens per leraar wat dit voor het salaris betekent. Verder hebben alle leraren in het primair onderwijs in oktober een eenmalige uitkering van 42% van hun nieuwe maandsalaris (naar rato van de aanstelling en aanstellingsduur) ontvangen en hebben alle medewerkers in het primair onderwijs (dus ook de leraren) een eenmalige uitkering van 750 euro (naar rato van de aanstelling en aanstellingsduur) ontvangen. Hiertegenover staan hogere baten vanuit het Ministerie (reeds eerder toegelicht bij de baten).

De overige personeelskosten zijn hoger dan begroot maar wel lager dan 2017.

Het verschil t.o.v. begroting wordt met name veroorzaakt door de consolidatierekening personele kosten. Dit betreft de bijdrage aan het VCSO inzake de inzet van een bestuursdirecteur en scholingskosten. De begrote kostenvergoeding vrijwilligers zijn niet gemaakt.

De kosten voor nascholing zijn lager dan begroot maar liggen in lijn met de realisatie van 2017.

Bij de personele lasten wordt ook rekening gehouden met de voorziening jubilea. Vanaf 2008 dient een voorziening te worden opgenomen voor de kosten van jubilea van het personeel in geval van 25-jarig of 40-jarig dienstverband binnen het onderwijs. De voorziening is afhankelijk van de duur van het dienstverband binnen het onderwijs en een blijf kans van het personeel per leeftijdscategorie voor het 25- en het 40-jarig jubileum. Voor 2018 levert dit een mutatie op van € 2.190 (dotatie).

De afschrijvingskosten liggen in 2018 op begrotingsniveau en op het niveau van 2017.

De huisvestingslasten komen in 2018 per saldo op de begroting uit. Ten opzichte van de kosten van 2017 zijn deze kosten nu hoger. Dit betreft de schoonmaakkosten en overige huisvestinglasten.

De overige lasten zijn per saldo € 8.353 hoger dan begroot. Deze kosten bestaan uit administratie en beheer, inventaris en apparatuur, leermiddelen en overig. De kosten zijn ook hoger dan in 2017.

In 2017 en 2018 zijn de kosten ICT leermiddelen inzake Snappet, CED nieuwsbegrip en Heutink niet begroot. Daarnaast zijn nu de kleine aanschaffingen ICT niet begroot en liggen de reproductiekosten hoger dan begroot.

4.3 Treasury- en financieringsbeleid

De uitgangspunten van het voorschrift beleggen en belenen zijn vertaald in ons treasurystatuut. Het afgelopen jaar is binnen de kaders van dit statuut gehandeld. Het bevoegd gezag heeft het grootste deel van het vermogen van de vereniging ingelegd op een reguliere spaarrekening die vrij opneembaar is en waarbij er sprake is van een marktconform rentetarief.

Het bestuur beschikt over een meerjareninvesteringsplan, dit is een onderdeel van de meerjarenbegroting. Er hebben zich in het verslagjaar geen liquiditeitsproblemen voorgedaan.

4.4 Reserves

Voor een goede bedrijfsvoering acht de vereniging het aanhouden van geormerkte reserves noodzakelijk. Dit zijn de zogenaamde bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn verdeeld in publieke en private bestemmingsreserves. Het overgrote deel van de bestemmingsreserves betreft publiek vermogen.

De bestemmingsreserve personeel is gecreëerd voor personele zaken / knelpunten. De lasten hebben onder meer betrekking op onvoorziene knelpunten in de personele bezetting van de school (bijvoorbeeld meerdere leerlingen met leer- en/of gedragsstoornissen, of een onvoorzien groot aantal leerlingen in een klas). Het bestuur wenst dan een budget beschikbaar te hebben om de voortgang en de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen. Deze reserve bedraagt eind 2018 € 164.337.

Daarnaast bedraagt eind 2018 het privaat vermogen € 82.490,-

Het niet bestemde deel van het eigen vermogen heeft betrekking op de publieke exploitatieresultaten van de school en is ondergebracht in algemene reserve. De totale omvang van deze algemene reserve bedraagt € 223.876,- .

Hoofdstuk 5. Continuïteit en toekomstige ontwikkelingen

5.1 Personele bezetting

In onderstaande tabel is de personele bezetting van 2018 weergegeven en de geplande inzet voor de komende jaren. Tevens is het verloop van het leerlingaantal opgenomen.

Kengetal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Personele bezetting in FTE						
Directie & Interne Coördinator	-	-	-	-	-	-
Onderwijzend personeel	4,9065	5,2178	5,2073	5,1615	5,2073	5,2803
Ondersteunend personeel	-	-	-	-	-	-
Leerlingenaantallen						
Onderbouw (4-7 jaar)	22	19	23	19	23	24
Bovenbouw (8-13 jaar)	44	40	33	29	22	19
Totaal	66	59	56	48	45	43

Per oktober 2018 telde de school 66 leerlingen. Het aantal leerlingen in de onderbouw is 22 en in de bovenbouw 44 leerlingen. Voor de komende jaren wordt krimp verwacht. Het leerlingaantal zal de komende jaren bij gelijkblijvende omstandigheden dalen met ca 23 leerlingen. De vereniging anticipeert hierop. Het voornemen is om in 2020 / 2021 maatregelen te nemen om de personele inzet voor het schooljaar 2021/ 2022 af te kunnen stemmen op de dan beschikbare middelen.

In de gemeentelijke prognose is de indeling van de scholen naar voedingsgebied gewijzigd ten opzichte van eerdere berekeningen voor de beide scholen in Frieschepalen en Eben Haëzer in Ureterp. OBS de Skâns en CBS Rehoboth ontvangen 40% tot 25 % van hun leerlingen uit Siegerswoude en Ureterp; Eben Haëzer in Ureterp ontvangt een derde deel van zijn leerlingen uit Frieschepalen en Siegerswoude.

Gemeentelijke prognose 2019-2023				
2019	2020	2021	2022	2023
67	63	58	52	50

De prognosecijfers zoals die hier worden getoond zijn de prognosecijfers die aangeleverd zijn door de gemeente Opsterland. Bij het opstellen van de meerjarenbegroting hebben wij de prognosecijfers, op basis van onze eigen gegevens, iets bijgesteld.

De financiën beschikbaar voor de formatie voor een cursusjaar wordt gebaseerd op het aantal kinderen dat op 1 oktober in het voorgaande jaar de school bezocht. In de eerste helft van 2018 werkten er hierdoor in totaal 1 bestuursdirecteur en 7 leerkrachten in de school. Voor het cursusjaar 2017-2018 is er, rekening houdend met de verwachte krimp in leerlingenaantal, weer ingezet op 1 bestuursdirecteur en 7 leerkrachten die in de groepen werken. De bedoeling is om in ieder geval komende drie schooljaren met deze formatieomvang te blijven werken.

De financiering van de school is in grote lijnen gelijk aan wat gebruikelijk is in het basisonderwijs. De belangrijkste bron van inkomsten komt van het Rijk en is voor het grootste deel gebaseerd op het aantal leerlingen en de daarmee samenhangende budgetten. Deze toegekende bedragen zijn allemaal terug te lezen op de overzichten die het Rijk publiceert op de website van het CFI (Centrale Financiën Instellingen).

5.2 Meerjarenbegroting en balans

Staat van baten en lasten						
Baten	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
3.1 Rijksbijdragen	507.933	503.473	484.733	471.726	460.239	446.605
3.2 Overige overheidsbijdragen en subsidies	2.065	-	-	-	-	-
3.5 Overige baten	30.567	64.900	65.900	66.900	67.900	68.900
Totale Baten	540.565	568.373	550.633	538.626	528.139	515.505
Lasten						
4.1 Personeelslasten	376.136	446.031	445.510	441.965	446.083	451.257
4.2 Afschrijvingen	12.511	11.475	12.213	12.198	12.359	3.852
4.3 Huisvestingslasten	37.104	37.500	37.500	37.500	37.500	37.500
4.4 Overige lasten	71.253	66.300	86.050	66.300	66.300	66.300
Totale Lasten	497.004	561.306	581.273	557.963	562.242	558.909
Resultaat uit normale bedrijfsvoering	43.561	7.067	-30.640	-19.337	-34.103	-43.404
5.0 Financiële baten en lasten	24	50	50	50	50	50
Bedrijfsresultaat	43.585	7.117	-30.590	-19.287	-34.053	-43.354

De meerjarenbegroting van PCBO Rehoboth laat voor 2019 een positief resultaat zien, terwijl daarna, door de krimp een negatief resultaat verwacht wordt.

Balans						
1 Activa	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.2 Materiële vaste activa	100.447	95.472	91.259	90.561	88.202	84.350
<i>Totaal vaste activa</i>	<i>100.447</i>	<i>95.472</i>	<i>91.259</i>	<i>90.561</i>	<i>88.202</i>	<i>84.350</i>
1.5 Vorderingen	51.024	54.794	53.221	52.664	50.794	50.432
1.7 Liquide middelen	404.450	428.776	415.418	405.588	386.152	356.858
<i>Totaal vlottende activa</i>	<i>455.474</i>	<i>483.570</i>	<i>468.639</i>	<i>458.252</i>	<i>436.946</i>	<i>407.290</i>
Totaal Activa	555.921	579.042	559.898	548.813	525.148	491.640
2 Passiva						
2.1.1 Algemene Reserve totaal	223.876	230.993	200.403	181.116	147.064	103.710
2.1.2 Bestemmingsreserve publiek	164.337	164.337	164.337	164.337	164.337	164.337
2.1.3 Bestemmingsreserve privaat	82.490	82.490	82.490	82.490	82.490	82.490
<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>470.703</i>	<i>477.820</i>	<i>447.230</i>	<i>427.943</i>	<i>393.891</i>	<i>350.537</i>
2.2 Voorzieningen	42.723	52.723	62.723	72.723	82.723	92.723
2.4 Kortlopende schulden	42.495	48.499	49.945	48.147	48.534	48.380
<i>Totale Overige Passiva</i>	<i>85.218</i>	<i>101.222</i>	<i>112.668</i>	<i>120.870</i>	<i>131.257</i>	<i>141.103</i>
Totale Passiva	555.921	579.042	559.898	548.813	525.148	491.640

Financieringsstructuur

Er worden geen grote veranderingen verwacht in de financieringsstructuur. De financiële middelen bestaan voornamelijk uit publieke middelen en dit zal in de toekomst ook zo blijven.

Huisvestingsbeleid

PCBO Rehoboth is gevestigd in een MFA, it Byntwurk. Het beleid van het bestuur is erop gericht om de school als onderdeel van dit MFA in goede staat in stand te houden. Uiteraard geldt dit beleid ook voor de overige participanten, het dorpshuis, de peuteropvang en de openbare school. Voor het (school-)gebouw is een meerjarig onderhoudsplan opgesteld. Met ingang van 01-01-2015 is het buitenonderhoud doorgedecentraliseerd. Dit betekent dat scholen zelf verantwoordelijk zijn voor het buitenonderhoud. Tot en met ultimo 2014 was dit de verantwoordelijkheid van de gemeente. Voor zowel het preventief onderhoud als het buitenonderhoud is een meerjarig onderhoudsplan opgesteld. Het meerjarig onderhoudsplan dient o.a. als basis voor jaarlijkse dotatie aan de voorziening onderhoud. Het meerjarig onderhoudsplan is financieel doorvertaald naar een onderhoudsvoorziening waaraan elk jaar wordt gedoteerd. Iedere participant legt voor het meerjarig onderhoud voor zijn eigen gebouw onderdeel een eigen voorziening aan.

Mutaties van reserves en voorzieningen

De mutatie op het eigen vermogen heeft betrekking op het exploitatie resultaat. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op het geplande onderhoud voor de komende jaren voor zowel de binnen- als de buitenkant van het schoolgebouw. Daarnaast is de jubileumvoorziening opgebouwd aan de hand van o.a. het personeelsbestand en de blijfkans. De bestemmingsreserve Privaat is gevormd uit resultaten vanuit de private geldstromen.

5.3 Overige rapportages

5.3.1 Interne Risicobeheersing en controle

De interne beheersing van de processen binnen de vereniging is primair een verantwoordelijkheid van het bestuur. Het totale stelsel van functiescheidingen, autorisaties, andere maatregelen en procedures zijn zodanig vorm gegeven dat de controle en de uitvoering niet in dezelfde handen zijn.

Met de inbedding van het systeem van interne beheersing vanuit deze lijn, draagt het bestuur zorg voor de monitoring van de interne beheersing, en de naleving daarvan, door de directie en het administratiekantoor Onderwijsbureau Meppel. Het bestuur ziet actief toe op het beheersen van de processen door onder meer het (laten) uitvoeren van onderzoeken op de naleving van maatregelen en procedures.

De bestuursdirecteur, ondersteund door adviseurs van OBM, bewaakt tevens de opvolging van de door de externe accountant, medewerkers van OBM en eventuele overige partijen gedane aanbevelingen op het gebied van interne beheersing. Hierdoor kan sneller worden ingespeeld op mogelijke overschrijdingen van gedecentraliseerde budgetten. Voor 2017 worden op dit moment geen wijzigingen voorzien.

Het bestuur is van mening dat het gehele stelsel van interne beheersing bijdraagt aan het rechtmatig en doelmatig realiseren van de doelstellingen van de vereniging.

Er lopen momenteel geen juridische procedures en er zijn evenmin aanwijzingen voor fraude.

5.3.2 Risico's en onzekerheden

Aan het eind van 2018 is het ook nu weer onzeker hoe de financiering van het Passend Onderwijs gaat uitpakken in de toekomst. Zal het budget kostendekkend blijven om alle passende zorg te bieden?

Een onzekerheid voor de middellange toekomst is de gestage leerlingenkrimp waardoor de school over een aantal jaren waarschijnlijk niet meer vier combinatiegroepen voor de hele dag kan bemensen. Voor de komende drie jaar is dat gezien de prognoses en ook gezien het feit dat leden van de vrijgemaakte kerk in Frieschepalen steeds vaker kiezen voor de Christelijke school in het dorp in plaats van voor de gereformeerde streekschool in de regio nog niet aan de orde.

Het blijven leveren van de gewenste kwaliteit van het onderwijs is *de* uitdaging waar het bestuur voor staat. De resultaten van het onderwijs wijzen uit dat deze inzet effect heeft. Het bestuur streeft er dan

ook naar om hierin op koers te blijven. Daarin zijn we afhankelijk van goed personeel. Ook dat is een risicofactor die we onderkennen. Door goed personeelsbeleid en door optimale arbeidsomstandigheden te realiseren willen we een aantrekkelijke werkgever zijn en blijven.

5.3.3 Horizontale verantwoording en dialoog met belanghebbenden

In dit bestuursverslag legt het bestuur op hoofdlijnen verantwoording af aan de ledenvergadering, de MR, de ouders, de medewerkers, de inspectie voor het primair onderwijs, de gemeente maar ook aan andere belanghebbenden over het gevoerde beleid in 2018. Het bestuursverslag is voor iedereen toegankelijk via informatie op onze website www.pcborehoboth.nl

Naast deze schriftelijke verantwoording hanteert de school ook de volgende andere informatiemiddelen:

- de website en facebook
- maandelijks nieuwsbrieven
- jaarverslagen van de OC (= oudercommissie) en de MR
- schoolgids en schoolkalender
- regelmatige mailing via o.a. Parnassys.

Om de dialoog aan te gaan met onze 'stakeholders' maken we gebruik van vragenlijsten vanuit het kwaliteitszorgsysteem 'WMK' (Werken met Kwaliteitskaarten van Cees Bos).

5.3.4 Kwaliteitszorg (intern en extern)

De visie op kwaliteit staat beschreven in het schoolplan en het jaarplan. De evaluatie van het jaarplan wordt gepubliceerd naar de ouders.

De school gebruikt toetsinstrumenten om zicht te krijgen op de opbrengsten van het onderwijs. We gebruiken hiervoor gestandaardiseerde, niet-methode gebonden toetsen van CITO LOVS en methode gebonden toetsen en observatiemiddelen. De gegevens worden opgenomen in het leerlingvolgsysteem. We maken gebruik van De Kanjertraining (Kanvas) om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen te volgen. Via Kanvas wordt ook de sociale veiligheid van de leerlingen gemonitord.

De resultaten en trendanalyses worden twee keer per jaar teambreed besproken. Extern maken we gebruik van een tevredenheidsmeting. In schooljaar 2018 is onder ouders en leerkrachten een vragenlijst sociale veiligheid uitgezet. De vragenlijst maakt deel uit van ons kwaliteitssysteem WMK van Cees Bos (2009). De gehanteerde vragenlijst vanuit dit systeem (WMK) is volledig afgestemd op het toezichtkader van de Inspectie van Onderwijs. Onze school scoort een voldoende tot ruim voldoende op de vragenlijsten. De respons van zowel leerkrachten als ouders was goed!

5.3.5 Rapportage toezichthoudend orgaan

Het schoolbestuur is gesplitst in een dagelijks en een algemeen bestuur. Het dagelijks bestuur, in de persoon van de bestuursdirecteur van de VCSO, voert de bestuurs- en directietaken uit en het algemeen bestuur voert de toezichthoudende taken uit. De taken en afspraken zijn vastgelegd in de bevoegdhedenmatrix. Voor het goed uitvoeren van de bestuurstaken en de dagelijkse leiding van de school is er regelmatig overleg tussen bestuur en schoolleiding. De bestuursdirecteur rapporteert hierover aan het algemeen bestuur (de toezichthouders) in de tweemaandelijks algemene bestuursvergaderingen.

Het algemeen bestuur werkt vanuit de bevoegdhedenmatrix. De toezichthouders hebben o.a. goedkeuring verleend aan o.a. het jaarverslag 2018, de begroting voor 2019, de meerjarenbegroting voor 2019-2023.

De toezichthouders hebben verder diverse onderwerpen besproken tijdens de bestuursvergaderingen.

5.3.6. Specifieke verantwoording over de Werkdrukmiddelen

In 2018 zijn extra middelen ontvangen in het kader van het werkdrukakkoord. Over de besteding daarvan is overleg gevoerd met het voltallige schoolteam. Op voorstel van het team is besloten alle middelen toe te voegen aan de formatie. Het team geeft aan op dit moment geen werkdruk te ervaren.

Dat komt doordat één van de teamleden ruim twee dagen per week geen lesgevende taken heeft en op allerlei terrein ondersteunende werkzaamheden verricht. Ook is er dagelijks ondersteuning door een leerkracht-vrijwilliger. Voor het aanstellen van extra personeel, of het uitbreiden van de formatie wordt bewust door het team niet gekozen.

De middelen die voor werkdrukvermindering zijn ontvangen, worden op advies van het team toegevoegd aan het budget voor lumpsum. Dat leidt op korte termijn tot een positief of positiever exploitatieresultaat. Op langere termijn zullen de totale inkomsten dalen, doordat er minder leerlingen zijn. De intentie is om dan met zo veel mogelijk personeel te blijven draaien, waardoor de werkdruk op langere termijn niet onevenredig zal stijgen.

Onderdeel van dit besluit is dat het exploitatieresultaat over 2018 volledig zal worden toegevoegd aan de personele reserve.

Dit besluit is genomen in volle overeenstemming met het schoolteam. De MR heeft unaniem met dit besluit ingestemd.

Bestedingscategorie	Besteed bedrag (2018)	Toelichting
Budget aanpak werkdruk 2018	€ 4.520	
Personeel	€ 4.520	
Materieel	€ 0	
Professionalisering	€ 0	
Overig	€ 0	

Bijlagen

Middelen Passend onderwijs

De school maakt deel uit van het samenwerkingsverband *Passend Onderwijs Fryslân*. Het bestuur heeft ingestemd met de per 1 augustus 2014 geldende afspraken binnen dit verband over de inzet en de verdeling van de middelen.

In Opsterland hebben vrijwel alle schoolbesturen een samenwerkingsovereenkomst gesloten, *Passend Onderwijs Opsterland*. Deze samenwerkingsovereenkomst is een voortzetting van de bestaande overeenkomst in het kader van Weer Samen Naar School. Het doel van deze samenwerking is de bestaande zorgstructuur voort te zetten en waar mogelijk te optimaliseren.

De deelnemende scholen dragen volgens een afgesproken verdeelsleutel naar rato bij aan het de kosten van Passend Onderwijs Opsterland.

Passend Onderwijs Fryslân maakt de financiële middelen die bestemd zijn voor de school over naar de VCSO. Na aftrek van de kosten voor o.a. het expertisecentrum wordt door de VCSO per maand een bedrag naar de school overgemaakt dat bestemd is voor het bieden van passende ondersteuning.

De middelen worden ingezet om conform het schoolondersteuningsplan gepaste zorg te bieden.

Jaarrekening 2018

Christelijke Scholen
Opsterland

Financieel jaarverslag 2018

Inhoudsopgave

Toelichting op onderdelen van het jaarverslag	Pagina
Bestuursverslag	
Geconsolideerde jaarrekening 2018	
Financiële kengetallen geconsolideerde jaarrekening	30
Geconsolideerde balans per 31 december 2018	31
Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2018	33
Geconsolideerde kasstroomoverzicht	34
Grondslagen geconsolideerde jaarrekening	35
Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2018	38
Niet uit de balans blijkende verplichtingen	39
Gebeurtenissen na balansdatum	42
Model G, Overzicht doelsubsidies OCW	43
Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2018	44
Overzicht verbonden partijen	45
Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	46
Bestemming van het resultaat	48
Enkelvoudige jaarrekening 2018	
Financiële kengetallen enkelvoudige jaarrekening	49
Enkelvoudige balans per 31 december 2018	50
Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018	52
Enkelvoudige kasstroomoverzicht	53
Grondslagen enkelvoudige jaarrekening	54
Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2018	57
Niet uit de balans blijkende verplichtingen	58
Gebeurtenissen na balansdatum	61
Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018	61
Overzicht verbonden partijen	64
Bestemming van het resultaat	65
Gegevens over de rechtspersoon	65
Overige gegevens	
Controleverklaring	65

Financiële kengetallen geconsolideerde jaarrekening

Aan de hand van de jaarrekening kunnen een aantal kengetallen en ratio's worden berekend die verder inzicht kunnen geven in de gevolgen van het gevoerde beleid over het boekjaar en waardoor het beeld uit de jaarrekening kan worden verduidelijkt.

<u>Kengetallen</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
<u>Rentabiliteit</u> <i>Exploitatieresultaat in een percentage van de totale baten.</i> De rentabiliteit geeft aan in hoeverre de inkomsten en uitgaven van een instelling elkaar in evenwicht houden.	9%	14%
<u>Current ratio</u> <i>Verhouding vlottende activa en kortlopend vreemd vermogen.</i> Deze verhouding geeft aan in hoeverre de organisatie in staat is aan haar korte termijnverplichtingen te voldoen. Een waarde tussen de 1,5 en 2 is goed. Ligt de waarde boven de 1,5 dan is de organisatie in staat aan haar korte termijnverplichtingen te voldoen.	5,01	6,08
<u>Solvabiliteit 1</u> <i>Eigen vermogen in percentage van het totale vermogen</i>	76,9%	81,0%
<u>Solvabiliteit 2</u> <i>Eigen vermogen plus voorzieningen / totale passiva</i> De solvabiliteit geeft aan in hoeverre de organisatie in staat is aan haar lange termijnverplichtingen te voldoen. 25% a 50% wordt als goed aangemerkt. Is de waarde hoger dan 25% (solvabiliteit 1) dan is de organisatie in staat om aan haar lange termijn verplichtingen te voldoen. Bij solvabiliteit 2 wordt door het ministerie van OCW een signaleringswaarde gehanteerd van 30%.	82,4%	85,8%
<u>Weerstandsvermogen</u> <i>(Eigen vermogen minus Materiele vaste activa) / Totale baten</i> Het weerstandsvermogen geeft de vrije vermogensbuffer aan voor het opvangen van calamiteiten. Een percentage tussen de 5 en 20 procent wordt gezien als voldoende buffer.	60,5%	66,1%
Gemiddeld aantal FTE (exclusief vervanging)	7,55	5,98
<u>Personeelskosten per FTE</u>	76.461	80.022

A.1.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2018

(na verwerking resultaatbestemming)

1.	Activa	31 december 2018	31 december 2017
1.2	Materiële vaste activa	100.447	100.054
	Totaal vaste activa	<u>100.447</u>	<u>100.054</u>
1.5	Vorderingen	115.134	52.046
1.7	Liquide middelen	644.064	561.028
	Totaal vlottende activa	<u>759.197</u>	<u>613.074</u>
	Totaal activa	<u><u>859.644</u></u>	<u><u>713.128</u></u>

2.	Passiva	31 december 2018	31 december 2017
2.1	Eigen vermogen	660.878	577.441
2.2	Voorzieningen	47.227	34.775
2.4	Kortlopende schulden	151.539	100.912
	Totaal passiva	<u>859.644</u>	<u>713.128</u>

A.1.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2018

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3. Baten			
3.1 Rijksbijdrage OCW	605.477	562.643	590.135
3.2 Overige overheidsbijdragen	63.172	9.500	10.770
3.5 Overige baten	<u>257.491</u>	<u>81.900</u>	<u>121.786</u>
Totaal baten	926.140	654.043	722.690
4. Lasten			
4.1 Personeelslasten	577.224	490.110	478.644
4.2 Afschrijvingen	12.511	13.337	12.141
4.3 Huisvestingslasten	40.485	40.500	33.986
4.4 Overige lasten	<u>212.513</u>	<u>97.950</u>	<u>95.795</u>
Totaal lasten	<u>842.733</u>	<u>641.897</u>	<u>620.566</u>
Saldo baten en lasten	83.407	12.146	102.124
5 Financiële baten en lasten	29	150	-
Netto resultaat	<u><u>83.436</u></u>	<u><u>12.296</u></u>	<u><u>102.124</u></u>

A.1.3 Geconsolideerde kasstroomoverzicht

	2018	2017
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat voor financiële baten en lasten	83.407	102.124
<i>Aanpassingen voor:</i>		
- Afschrijvingen	12.511	12.141
- Mutaties voorzieningen	12.452	10.654
<i>Veranderingen in vlottende middelen:</i>		
- Vorderingen	63.088-	24.577-
- Kortlopende schulden	50.627	39.991
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	<u>95.910</u>	<u>140.334</u>
Ontvangen interest	<u>29</u>	<u>-</u>
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	95.939	140.334
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
(Des)investerings materiële vaste activa	12.904-	6.333-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	<u>12.904-</u>	<u>-</u>
Mutatie liquide middelen	83.036	134.001
Beginstand liquide middelen	561.028	427.026
Mutatie liquide middelen	<u>83.036</u>	<u>134.001</u>
Eindstand liquide middelen	<u><u>644.064</u></u>	<u><u>561.027</u></u>

Toelichting behorende tot de jaarrekening:

Grondslagen geconsolideerde jaarrekening

De activiteiten van Christelijke Scholen Opsterland bestaan uit het geven van primair onderwijs.

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. In deze regeling is vastgesteld dat de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn, met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

Voor zover niet anders is vermeld worden activa, voorzieningen en schulden opgenomen tegen de nominale waarde.

De genoemde bedragen, voorzover niet anders vermeld, zijn opgenomen in hele euro's.

Het kasstroomoverzicht is opgenomen volgens de indirecte methode. De toelichting vloeit voort uit de toelichting op de afzonderlijke posten in de jaarrekening en is daarom niet apart opgenomen.

De preventieve onderhoudslasten worden rechtstreeks in het resultaat verwerkt.

De school bevindt zich in een multifunctioneel gebouw maar zij zijn wel verantwoordelijk voor 45% van de kosten voor buitenonderhoud. Voor deze kosten is de voorziening opgebouwd.

Grondslagen voor consolidatie

Algemeen

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarin een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding wordt gevoerd.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling.

Er is geconsolideerd volgens de integrale methode.

De financiële gegevens zijn volledig in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties.

Verbonden partijen

De twee groepsonderdelen zijn aangemerkt als verbonden partij. De transacties tussen Vereniging voor PCBO, onder de naam Rehoboth te Frieschepalen en Christelijke Scholen Opsterland zijn in de consolidatie geëlimineerd.

De benodigde toelichting omtrent verbonden partijen is opgenomen in het overzicht verbonden partijen.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het materieel vast actief.

De activeringsgrens is: € 500,-

Het systeem van afschrijvingen is als volgt:

Inventaris en apparatuur, bestaande uit:

- Inventaris 5% en 10% van de aanschafwaarde
- ICT 10% en 33% en 20% van de aanschafwaarde
- Technische inventaris 5% van de aanschafwaarde

Overige vaste bedrijfsmiddelen, bestaande uit:

- Onderwijsleerpakket 13% van de aanschafwaarde

Vorderingen

Bij eerste verwerking worden de vorderingen opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en de geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. De vorderingen worden verminderd met de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van het bestuur. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve

De Algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van het bevoegd gezag en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten die ontstaan uit het verschil tussen werkelijke baten en lasten.

Bestemmingsreserves

De personele reserve is bedoeld voor het opvangen van mogelijke toekomstige personele fricties. Er wordt een buffer opgebouwd voor het opvangen van de vervangingskosten welke niet langer door het vervangingsfonds worden gedekt, het opvangen van de financiële gevolgen van een teruglopende formatie, het opvangen van de gevolgen van langdurige ziekte en alle daarmee samenhangende kosten en de kosten die samenhangen met mogelijke conflict situaties op het personele terrein en de daarmee gemoeide onkosten.

Vorzieningen

Vorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde, met uitzondering van voorzieningen ter zake van personeel en soortgelijke verplichtingen. Deze worden opgenomen tegen de berekende contante waarde. Een voorziening wordt eerst gevormd als voldaan is aan de vereisten terzake van het vormen van voorzieningen.

De voorziening jubilea is opgenomen tegen de contante waarde van de toekomstige uitbetalingen en is afhankelijk van de ingeschatte blijfkans, gemiddelde salarisstijging en disconteringsvoet. De werkelijke jubilea-uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht.

De voorziening duurzame inzetbaarheid wordt gevormd op basis van de ingediende verlofplanning van een personeelslid. Op basis van deze planning wordt het verlofsaldo bepaald. Dit saldo wordt contant gemaakt tegen het geldende discontopercentage. Tot op heden worden er nog maar zeer beperkt verlofplanningen gemaakt op basis van de regeling duurzame inzetbaarheid. De voorziening wordt pas opgenomen als de verplichting betrouwbaar is te schatten.

De voorziening onderhoud is gebaseerd op de onderhoudsplanning van de komende jaren. De dotatie is op basis van de planning berekend en gelijkmatig verdeeld over de jaren. Periodiek wordt de planning geactualiseerd. Jaarlijks wordt bekeken of de dotatie toereikend is. In de Regeling jaarverslaggeving onderwijs is een tijdelijke overgangsregeling opgenomen voor het toepassen van de methode van kostenegalisatie voor de voorziening groot onderhoud. Van deze tijdelijke overgangsregeling is gebruikt gemaakt bij het berekenen van de voorziening groot onderhoud.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde

Pensioenen

Er is één pensioenregeling. Dit betreft een Nederlandse regeling en wordt gefinancierd door afdrachten aan pensioenuitvoerder, te weten het bedrijfstakpensioenfonds ABP. Per ultimo boekjaar heeft dit pensioenfonds een dekkingsgraad van 103,8% (Beleidsdekkingsgraad). De pensioenverplichting wordt gewaardeerd volgens de "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering". In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de staat van baten en lasten verantwoord. De stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij ABP, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. De stichting heeft daarom de pensioenregeling verwerkt als een "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering" en heeft alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Baten

Onder baten wordt verstaan de van overheidswege toegekende (normatieve) bijdrage OCW, overige OCW subsidies en (gemeentelijke) overheidsbijdragen, alsmede de van derden toegekende overige bijdragen. De baten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Lasten

De lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderinggrondslagen. Verliezen die hun oorsprong vinden in het boekjaar worden in aanmerking genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

A.1.4 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2018

1. Activa

1.2 Materiële vaste activa

	Aanschaf- waarde per 31 december 2017	Afschrijvingen tot en met 31 december 2017	Boekwaarde per 31 december 2017	Mutaties 2018				Aanschaf- waarde per 31 december 2018	Afschrijvingen tot en met 31 december 2018	Boekwaarde per 31 december 2018
				Investeringen	Desinves- teringen	Afschrijvingen	Afschrijvingen desinvesteringen			
1.2.2 Inventaris en apparatuur	268.944	182.621-	86.323	6.408	0-	8.738-	0	275.351	191.359-	83.992
1.2.3 Overige vaste bedrijfs- middelen	64.149	50.418-	13.731	6.496	0	3.773-	0-	70.645	54.191-	16.455
Materiële vaste activa	333.093	233.039-	100.054	12.904	0-	12.511-	0	345.997	245.550-	100.447

Onder inventaris en apparatuur vallen de posten Meubilair, Technisch inventaris en ICT middelen.

Onder overige vaste bedrijfsmiddelen vallen investeringen in onderwijsleerpakket en overige investeringen.

1.5 Vorderingen

	31 december 2018	31 december 2017
1.5.1	56.616	8.427
1.5.2	22.139	22.197
De vordering OCW heeft betrekking op de overlopende posten vanuit de personele lumpsum, impulsgebieden en personeels- en arbeidsmarktbeleid.		
1.5.6	-	-
1.5.7	7.200	7.050
<i>Overige overlopende activa</i>	<u>29.178</u>	<u>14.371</u>
1.5.8	29.179	14.371
Totaal Vorderingen	<u><u>115.134</u></u>	<u><u>52.045</u></u>

De vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

1.7 Liquide middelen

	31 december 2018	31 december 2017
1.7.2	<u>644.064</u>	<u>561.028</u>
	<u><u>644.064</u></u>	<u><u>561.028</u></u>

2.1 Eigen vermogen

	Boekwaarde per 31 december 2017	Mutaties 2018		Boekwaarde per 31 december 2018
		Bestemming resultaat	Overige mutaties	
2.1.1	374.199	39.852	-	414.051
2.1.2	122.428	41.909	-	164.337
2.1.3	80.815	1.676	-	82.490
	<u>577.442</u>	<u>83.437</u>	<u>-</u>	<u>660.878</u>

De bestemmingsreserve privaat is gevormd uit resultaten uit voorgaande jaren vanuit de private geldstromen.

Toelichting Bestemmingsreserve publiek:

	Boekwaarde per 31 december 2017	Mutaties 2018		Boekwaarde per 31 december 2018
		Bestemming resultaat	Overige mutaties	
Personele reserve	122.428	41.909	-	164.337
	<u>122.428</u>	<u>41.909</u>	<u>-</u>	<u>164.337</u>

2.2 Voorzieningen

	Boekwaarde per 31 december 2017	Mutaties 2018			Boekwaarde per 31 december 2018	Kortlopende deel < 1 jaar	Langlopende deel > 1 jaar
		Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval			
2.2.1 Personeel	6.203	2.452	-	-	8.655	-	8.655
<i>Jubilea</i>	6.203	2.452	-	-	8.655	-	8.655
2.2.3 Overige voorzieningen	28.572	10.000	-	-	38.572	-	38.572
<i>Onderhoud</i>	28.572	10.000	-	-	38.572	-	38.572
	34.775	12.452	-	-	47.227	-	47.227

2.4 Kortlopende schulden

	31 december 2018	31 december 2017
2.4.3 Crediteuren	69.091	52.331
2.4.7.1 <i>Loonheffing</i>	20.417	17.196
2.4.7.3 <i>Premies sociale verzekeringen</i>	1.244	708
2.4.7 Totaal belastingen en premies sociale verzekeringen	21.660	17.904
2.4.8 Schulden terzake van pensioenen	6.973	5.624
2.4.9 Overige kortlopende schulden	1.442	1.038
2.4.10.5 <i>Overlopende passiva m.b.t. vakantiegeld</i>	18.102	14.631
2.4.10.8 <i>Overlopende passiva algemeen</i>	34.272	9.384
2.4.10 Totaal overlopende passiva	52.373	24.015
Totaal kortlopende schulden	151.539	100.912

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

2.5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Er is een contract met Onderwijsbureau Meppel. Dit contract wordt periodiek verlengd.

Er is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met 't Byntwurk voor onbepaalde tijd voor medegebruik van het schoolgebouw inzake energiekosten, waterverbruik, publiekrechtelijke heffingen en kosten dagelijks onderhoud ad € 14.616. Daarnaast worden de schoonmaakkosten en kosten afvalverwerking ad € 7.990 van 't Byntwurk gefactureerd door Comprix.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die van invloed zijn op de waardering van de in de balans getoonde posten of het resultaat.

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

De prestatie is ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking:

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Totaalbedrag toewijzing (€)	Ontvangen in 2018	Geheel uitgevoerd en afgerond	Nog niet geheel afgerond
			-	-		

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule**G2-A Aflopend per ultimo verslagjaar**

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag toewijzing (€)	Ontvangen t/m 2017	Lasten t/m 2017	Stand begin 2018	Ontvangen in 2018	Lasten in 2018	Te verrekenen 31-12-18
Aflopend			-	-	-	-	-	-	-

G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag toewijzing (€)	Ontvangen t/m 2017	Lasten t/m 2017	Stand begin 2018	Ontvangen in 2018	Lasten in 2018	Stand ultimo 2018
Doorlopend			-	-	-	-	-	-	-

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2018

3 Baten

3.1 Rijksbijdragen OCW

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3.1.1.1 Rijksbijdragen OCW	476.119	440.629	456.700
3.1.1.2 Niet geormerkte subsidies	12.852	12.054	11.895
Totaal rijksbijdragen via OCW	488.970	452.683	468.594
3.1.3 Rijksbijdragen via samenwerkingsverband	116.506	109.960	121.540
Totaal rijksbijdragen	605.477	562.643	590.135

3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3.2.1 Gemeentelijke bijdragen en subsidies	61.107	9.500	10.770
3.2.2 Overige overheidsbijdragen	2.065	-	-
	63.172	9.500	10.770

3.5 Overige baten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3.5.2 Detachering personeel	70.204	-	-
3.5.5 Ouderbijdragen	3.415	1.700	3.743
3.5.6 Overig	183.872	80.200	118.043
	257.491	81.900	121.786

4.1 Personele lasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
4.1.1.1 <i>Bruto lonen en salarissen</i>	403.710	348.961	317.274
4.1.1.2 <i>Sociale lasten</i>	74.467	64.369	56.528
4.1.1.3 <i>Pensioenlasten</i>	55.344	47.838	44.274
4.1.1 Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenen	533.521	461.168	418.076
4.1.2.1 <i>Dotaties personele voorzieningen</i>	2.452	-	2.082
4.1.2.2 <i>Personeel niet in loondienst</i>	3.326	-	14.221
4.1.2.3 <i>Overig</i>	10.082	12.442	21.482
4.1.2.4 <i>Scholing/opleiding</i>	27.844	16.500	22.782
4.1.2 Overige personele lasten	43.703	28.942	60.567
	577.224	490.110	478.644

	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Gemiddeld aantal FTE (exclusief vervanging)	8	6

4.2 Afschrijvingen

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
4.2.2.2 Inventaris en apparatuur	8.738	9.564	8.250
4.2.2.4 Onderwijsleerpakket	3.773	3.773	3.891
	12.511	13.337	12.141

4.3 Huisvestingslasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
4.3.1 Huur	3.000	3.000	-
4.3.3 Onderhoud	7.208	9.000	7.309
4.3.4 Water en energie	7.006	6.300	7.006
4.3.5 Schoonmaakkosten	10.068	10.300	8.209
4.3.6 Heffingen	1.178	1.000	1.455
4.3.7 Dotaties overige onderhoudsvoorzieningen	10.000	10.000	10.000
4.3.8 Overige huisvestingslasten	2.025	900	7
	40.485	40.500	33.986

4.4 Overige lasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
4.4.1 Administratie- en beheerslasten	38.771	34.200	30.615
4.4.2.1 <i>Inventaris en apparatuur</i>	1.688	200	1.002
4.4.2.2 <i>Leermiddelen</i>	40.763	11.500	21.802
4.4.2 Inventaris, apparatuur en leermiddelen	42.452	11.700	22.804
4.4.4 Overig	131.290	52.050	42.376
	212.513	97.950	95.795

Flynth Audit heeft voor de controle van de jaarrekening een mantelcontract afgesloten met Onderwijsbureau Meppel. Als gevolg hiervan factureert Flynth Audit aan Onderwijsbureau Meppel en niet rechtstreeks aan de afzonderlijke schoolbesturen, welke bij Onderwijsbureau Meppel zijn aangesloten. Onderwijsbureau Meppel brengt voor haar totale dienstverlening aan de afzonderlijke schoolbesturen een all-in vergoeding in rekening. Hierin zijn de kosten voor de controle van de jaarrekening opgenomen. Het bedrag dat in de jaarrekening is toegelicht aangaande de controle van de jaarrekening is gebaseerd op een interne calculatie van het totale budget van Flynth Audit, welke gebaseerd is op de omvang van het schoolbestuur ten opzichte van het totaal.

5 Financiële baten en lasten

		Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
5.1	Rentebaten	29	150	-
		29	150	-

A.1.7**Overzicht verbonden partijen****Beslissende zeggenschap (stichting of vereniging)**

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Eigen vermogen			Verklaring art.2.403 BW ja/nee	Consolidatie ja/nee	Deelnemingspercentage	Code activiteit
			31 december 2018	Exploitatie-saldo 2018	Omzet 2018				
Vereniging voor PCBO, onder de Naam Rehoboth te Frieschepalen en omgeving	Vereniging	Opsterland	470.703	43.585	540.565	ja	ja		4
			<u>470.703</u>	<u>43.585</u>	<u>540.565</u>				

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

A.1.8

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren die op Christelijke Scholen Opsterland van toepassing is.

Op grond van de WNT regelgeving is de klasseindeling A van toepassing. Bij deze klasseindeling geldt voor 2018 een bezoldigingsmaximum van € 111.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

1. BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN

1a. Leidinggevende topfunctionarissen mét dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievulling (bedragen in €)

Naam	W. Jongsma																		
Functiegegevens	Bestuurder VCSO																		
Aanvang en einde functievulling 2018	1/1-31/12																		
Omvang dienstverband in FTE	0,8																		
Dienstbetrekking j/n	j																		
Bezoldiging																			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	61.235																		
Beloningen betaalbaar op termijn	9.508																		
Subtotaal	70.743																		
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	88.800																		
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag																			
Totaal bezoldiging	70.743																		
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan																			
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling																			
Gegevens 2017																			
Aanvang en einde functievulling 2017	1/1-31/12																		
Omvang dienstverband 2017 in FTE	0,76																		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	67.361																		
Beloningen betaalbaar op termijn	8.520																		
Subtotaal	75.881																		
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	81.320																		
Totaal bezoldiging 2017	75.881																		

1d. Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

Naam	Functie												
J.R.A. Vlasblom	Voorzitter				Algemeen bestuur-toezichthouder								
L. Wolting	Algemeen lid				Algemeen bestuur-toezichthouder								
K.J. Zandstra	Algemeen lid t/m 31-07-2018				Algemeen bestuur-toezichthouder								
J. de Haan	Secretaris				Algemeen bestuur-toezichthouder								
P.J. Machiela	Penningmeester t/m 31-12-2018				Algemeen bestuur-toezichthouder								
J.T. Bootsma	Penningmeester vanaf 01-01-2019				Algemeen bestuur-toezichthouder								
P.G.H.M. van Wanrooij	Algemeen lid vanaf 01-12-2018				Algemeen bestuur-toezichthouder								

2. UITKERINGEN WEGENS BEËINDIGING DIENSTVERBAND AAN TOPFUNCTIONARISSEN MET OF ZONDER DIENSTBETREKKING (bedragen in €)

Er zijn geen uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband voldaan aan topfunctionarissen met en zonder dienstbetrekking.

3. OVERIGE RAPPORTAGEVERPLICHTINGEN OP GROND VAN DE WNT

Er zijn geen personen welke verder moeten worden toegelicht.

Bestemming van het resultaat

Het voorstel voor de resultaatbestemming is als volgt:

- € 39.852 wordt toegevoegd aan de algemene reserve
- € 41.909 wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve personeel
- € 1.676 wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve privaat

Financiële kengetallen enkelvoudige jaarrekening

Aan de hand van de jaarrekening kunnen een aantal kengetallen en ratio's worden berekend die verder inzicht kunnen geven in de gevolgen van het gevoerde beleid over het boekjaar en waardoor het beeld uit de jaarrekening kan worden verduidelijkt.

<u>Kengetallen</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
<u>Rentabiliteit</u> <i>Exploitatieresultaat in een percentage van de totale baten.</i> De rentabiliteit geeft aan in hoeverre de inkomsten en uitgaven van een instelling elkaar in evenwicht houden.	9%	14%
<u>Current ratio</u> <i>Verhouding vlottende activa en kortlopend vreemd vermogen.</i> Deze verhouding geeft aan in hoeverre de organisatie in staat is aan haar korte termijnverplichtingen te voldoen. Een waarde tussen de 1,5 en 2 is goed. Ligt de waarde boven de 1,5 dan is de organisatie in staat aan haar korte termijnverplichtingen te voldoen.	2,79	3,39
<u>Solvabiliteit 1</u> <i>Eigen vermogen in percentage van het totale vermogen</i>	62,6%	68,6%
<u>Solvabiliteit 2</u> <i>Eigen vermogen plus voorzieningen / totale passiva</i> De solvabiliteit geeft aan in hoeverre de organisatie in staat is aan haar lange termijnverplichtingen te voldoen. 25% a 50% wordt als goed aangemerkt. Is de waarde hoger dan 25% (solvabiliteit 1) dan is de organisatie in staat om aan haar lange termijn verplichtingen te voldoen. Bij solvabiliteit 2 wordt door het ministerie van OCW een signaleringswaarde gehanteerd van 30%.	64,1%	70,5%
<u>Weerstandsvermogen</u> <i>(Eigen vermogen minus Materiele vaste activa) / Totale baten</i> Het weerstandsvermogen geeft de vrije vermogensbuffer aan voor het opvangen van calamiteiten. Een percentage tussen de 5 en 20 procent wordt gezien als voldoende buffer.	41,5%	55,5%
Gemiddeld aantal FTE (exclusief vervanging)	2,64	1,67
<u>Personeelskosten per FTE</u>	96.952	112.904

B.1.1 Enkelvoudige balans per 31 december 2018

(na verwerking resultaatbestemming)

1.	Activa	31 december 2018	31 december 2017
1.5	Vorderingen	64.110	37.956
1.7	Liquide middelen	239.614	181.205
	Totaal vlottende activa	<u>303.724</u>	<u>219.161</u>
	Totaal activa	<u><u>303.724</u></u>	<u><u>219.161</u></u>

2.	Passiva	31 december 2018	31 december 2017
2.1	Eigen vermogen	190.175	150.323
2.2	Voorzieningen	4.504	4.242
2.4	Kortlopende schulden	109.045	64.596
	Totaal passiva	<u>303.724</u>	<u>219.161</u>

B.1.2 Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3. Baten			
3.1 Rijksbijdrage OCW	97.544	91.960	98.894
3.2 Overige overheidsbijdragen	61.107	9.500	10.770
3.5 Overige baten	<u>299.473</u>	<u>105.000</u>	<u>161.262</u>
Totaal baten	458.123	206.460	270.926
4. Lasten			
4.1 Personeelslasten	256.226	168.200	188.754
4.3 Huisvestingslasten	3.381	3.000	15
4.4 Overige lasten	<u>158.670</u>	<u>35.050</u>	<u>45.148</u>
Totaal lasten	<u>418.277</u>	<u>206.250</u>	<u>233.917</u>
Saldo baten en lasten	39.846	210	37.009
5 Financiële baten en lasten	5	100	-
Netto resultaat	<u><u>39.852</u></u>	<u><u>310</u></u>	<u><u>37.009</u></u>

B.1.3 Enkelvoudige kasstroomoverzicht

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat voor financiële baten en lasten	39.846	37.009
<i>Aanpassingen voor:</i>		
- Mutaties voorzieningen	262	2.074
<i>Veranderingen in vlottende middelen:</i>		
- Vorderingen	26.154-	36.786-
- Kortlopende schulden	<u>44.450</u>	<u>30.581</u>
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	58.404	32.878
Ontvangen interest	<u>5</u>	-
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	58.409	32.878
	<hr/>	<hr/>
Mutatie liquide middelen	58.409	32.878
Beginstand liquide middelen	181.205	148.327
Mutatie liquide middelen	<u>58.409</u>	<u>32.878</u>
Eindstand liquide middelen	<u><u>239.614</u></u>	<u><u>181.205</u></u>

Toelichting behorende tot de jaarrekening:

Grondslagen enkelvoudige jaarrekening

De activiteiten van Christelijke Scholen Opsterland bestaan uit het geven van primair onderwijs.

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. In deze regeling is vastgesteld dat de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn, met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

Voor zover niet anders is vermeld worden activa, voorzieningen en schulden opgenomen tegen de nominale waarde.

De genoemde bedragen, voorzover niet anders vermeld, zijn opgenomen in hele euro's.

Het kasstroomoverzicht is opgenomen volgens de indirecte methode. De toelichting vloeit voort uit de toelichting op de afzonderlijke posten in de jaarrekening en is daarom niet apart opgenomen.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Vorderingen

Bij eerste verwerking worden de vorderingen opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en de geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. De vorderingen worden verminderd met de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van het bestuur. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve

De Algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van het bevoegd gezag en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten die ontstaan uit het verschil tussen werkelijke baten en lasten.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde, met uitzondering van voorzieningen ter zake van personeel en soortgelijke verplichtingen. Deze worden opgenomen tegen de berekende contante waarde. Een voorziening wordt eerst gevormd als voldaan is aan de vereisten terzake van het vormen van voorzieningen.

De voorziening jubilea is opgenomen tegen de contante waarde van de toekomstige uitbetalingen en is afhankelijk van de ingeschatte blijfkans, gemiddelde salarisstijging en disconteringsvoet. De werkelijke jubilea-uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht.

De voorziening duurzame inzetbaarheid wordt gevormd op basis van de ingediende verlofplanning van een personeelslid. Op basis van deze planning wordt het verlofsaldo bepaald. Dit saldo wordt contant gemaakt tegen het geldende discontopercentage. Tot op heden worden er nog maar zeer beperkt verlofplanningen gemaakt op basis van de regeling duurzame inzetbaarheid. De voorziening wordt pas opgenomen als de verplichting betrouwbaar is te schatten.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde

Pensioenen

Er is één pensioenregeling. Dit betreft een Nederlandse regeling en wordt gefinancierd door afdrachten aan pensioenuitvoerder, te weten het bedrijfstakpensioenfonds ABP. Per ultimo boekjaar heeft dit pensioenfonds een dekkingsgraad van 103,8% (Beleidsdekkingsgraad). De pensioenverplichting wordt gewaardeerd volgens de "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering". In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de staat van baten en lasten verantwoord. De stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij ABP, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. De stichting heeft daarom de pensioenregeling verwerkt als een "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering" en heeft alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Baten

Onder baten wordt verstaan de van overheidswege toegekende (normatieve) bijdrage OCW, overige OCW subsidies en (gemeentelijke) overheidsbijdragen, alsmede de van derden toegekende overige bijdragen. De baten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Lasten

De lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderinggrondslagen. Verliezen die hun oorsprong vinden in het boekjaar worden in aanmerking genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

B.1.4 Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2018

1.5 Vorderingen

	31 december 2018	31 december 2017	
1.5.1	Debiteuren	56.616	32.064
1.5.6	Overige overheden	-	-
	<i>Overige overlopende activa</i>	7.494	5.892
	<i>Kruisposten</i>	0-	0
1.5.8	Overlopende activa	7.494	5.892
	Totaal Vorderingen	64.110	37.956

De vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

1.7 Liquide middelen

	31 december 2018	31 december 2017	
1.7.1	Kasmiddelen	-	-
1.7.2	Banken	239.614	181.205
		239.614	181.205

2.1 Eigen vermogen

	Boekwaarde per 31 december 2017	Mutaties 2018		Boekwaarde per 31 december 2018	
		Bestemming resultaat	Overige mutaties		
2.1.1	Algemene reserve	150.323	39.852	-	190.175
		150.323	39.852	-	190.175

2.2 Voorzieningen

	Boekwaarde per 31 december 2017	Mutaties 2018			Boekwaarde per 31 december 2018	Kortlopende deel < 1 jaar	Langlopende deel > 1 jaar	
		Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval				
2.2.1	Personeel	4.242	262	-	-	4.504	-	4.504
	<i>Jubilea</i>	4.242	262	-	-	4.504	-	4.504
		4.242	262	-	-	4.504	-	4.504

2.4 Kortlopende schulden

	31 december 2018	31 december 2017
2.4.3 Crediteuren	67.155	46.461
2.4.7.1 <i>Loonheffing</i>	7.782	7.882
2.4.7 Totaal belastingen en premies sociale verzekeringen	<u>7.782</u>	<u>7.882</u>
2.4.8 Schulden terzake van pensioenen	2.393	2.220
2.4.9 Overige kortlopende schulden	0-	688
2.4.10.5 <i>Overlopende passiva m.b.t. vakantiegeld</i>	6.093	5.346
2.4.10.8 <i>Overlopende passiva algemeen</i>	25.623	2.000
2.4.10 Totaal overlopende passiva	<u>31.716</u>	<u>7.346</u>
Totaal kortlopende schulden	<u>109.045</u>	<u>64.596</u>

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

2.5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Er is een contract met Onderwijsbureau Meppel. Dit contract wordt periodiek verlengd.

Er is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met 't Byntwurk voor onbepaalde tijd voor medegebruik van het schoolgebouw inzake energiekosten, waterverbruik, publiekrechtelijke heffingen en kosten dagelijks onderhoud ad € 14.616. Daarnaast worden de schoonmaakkosten en kosten afvalverwerking ad € 7.990 van 't Byntwurk gefactureerd door Comprix.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die van invloed zijn op de waardering van de in de balans getoonde posten of het resultaat.

Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018

3 Baten

3.1 Rijksbijdragen OCW

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3.1.3 Rijksbijdragen via samenwerkingsverband	97.544	91.960	98.894
Totaal rijksbijdragen	97.544	91.960	98.894

3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3.2.1 Gemeentelijke bijdragen en subsidies	61.107	9.500	10.770
	61.107	9.500	10.770

3.5 Overige baten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3.5.2 Detachering personeel	70.204	-	-
3.5.6 Overig	229.269	105.000	161.262
	299.473	105.000	161.262

4.1 Personele lasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
4.1.1.1 <i>Bruto lonen en salarissen</i>	152.131	118.070	111.384
4.1.1.2 <i>Sociale lasten</i>	25.737	19.974	18.370
4.1.1.3 <i>Pensioenlasten</i>	21.848	16.956	16.573
4.1.1 Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenen	199.716	155.000	146.327
4.1.2.1 <i>Dotaties personele voorzieningen</i>	262	-	2.074
4.1.2.2 <i>Personeel niet in loondienst</i>	3.326	-	13.989
4.1.2.3 <i>Overig</i>	32.501	6.700	11.370
4.1.2.4 <i>Scholing/opleiding</i>	20.421	6.500	14.994
4.1.2 Overige personele lasten	56.510	13.200	42.427
	256.226	168.200	188.754

	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Gemiddeld aantal FTE (exclusief vervanging)	3	2

4.3

Huisvestingslasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
4.3.1 Huur	3.000	3.000	-
4.3.3 Onderhoud	-	-	15
4.3.8 Overige huisvestingslasten	381	-	-
	<u>3.381</u>	<u>3.000</u>	<u>15</u>

4.4

Overige lasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
4.4.1 Administratie- en beheerslasten	12.155	9.050	8.180
4.4.2.1 <i>Inventaris en apparatuur</i>	300	-	88
4.4.2.2 <i>Leermiddelen</i>	22.277	-	4.740
4.4.2 Inventaris, apparatuur en leermiddelen	22.577	-	4.828
4.4.4 Overig	123.938	26.000	32.139
	<u>158.670</u>	<u>35.050</u>	<u>45.148</u>

Flynth Audit heeft voor de controle van de jaarrekening een mantelcontract afgesloten met Onderwijsbureau Meppel. Als gevolg hiervan factureert Flynth Audit aan Onderwijsbureau Meppel en niet rechtstreeks aan de afzonderlijke schoolbesturen, welke bij Onderwijsbureau Meppel zijn aangesloten. Onderwijsbureau Meppel brengt voor haar totale dienstverlening aan de afzonderlijke schoolbesturen een all-in vergoeding in rekening. Hierin zijn de kosten voor de controle van de jaarrekening opgenomen. Het bedrag dat in de jaarrekening is toegelicht aangaande de controle van de jaarrekening is gebaseerd op een interne calculatie van het totale budget van Flynth Audit, welke gebaseerd is op de omvang van het schoolbestuur ten opzichte van het totaal.

5

Financiële baten en lasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
5.1 Rentebaten	5	100	-
	<u>5</u>	<u>100</u>	<u>-</u>

B.1.7**Overzicht verbonden partijen****Beslissende zeggenschap (stichting of vereniging)**

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Eigen vermogen 31 december 2018	Exploitatie-saldo 2018	Omzet 2018	Verklaring art. 2:403 BW ja/nee	Consolidatie ja/nee	Deelnemingspercenta ge	Code activiteit
Vereniging voor PCBO, onder de Naam Rehoboth te Frieschepalen en omgeving	Vereniging	Opsterland	470.703	43.585	540.565	ja	ja		4
			<u>470.703</u>	<u>43.585</u>	<u>540.565</u>				

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

Bestemming van het resultaat

Het voorstel voor de resultaatbestemming is als volgt:

€ 39.852 wordt toegevoegd aan de algemene reserve

Ondertekening door bestuurders en toezichhouders

Bestuur:

- W. Jongsma

Toezichhouder:

- J.R.A. Vlasblom

- L. Wolting

- J. de Haan

- J.T. Bootsma

- P.G.H.M. van Wanrooij

Gegevens over de rechtspersoon

Algemene gegevens

Bestuursnummer	15000
Naam instelling	Christelijke Scholen Opsterland
KvK-nummer	11052927
Statutaire zetel	Nij Beets
Adres	Gietersewei 4
Postadres	
Postcode	9245 HK
Plaats	Nij Beets
Telefoon	0512-461600
E-mailadres	bestuursdirecteur@vcso.nl
Website	
Contactpersoon	W. Jongsma
Telefoon	0512-461600
E-mailadres	bestuursdirecteur@vcso.nl

Overige gegevens

Controleverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het algemeen bestuur van Vereniging Christelijke Scholen Opsterland

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Vereniging Christelijke Scholen Opsterland te gemeente Opsterland gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening van de Vereniging Christelijke Scholen Opsterland. In de geconsolideerde jaarrekening is tevens de enkelvoudige jaarrekening 2018 betrokken van Vereniging voor Protestants Christelijk Basisonderwijs, onder de naam "Rehoboth" te Frieschepalen en omgeving.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Christelijke Scholen Opsterland op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2018;
2. de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'. Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Christelijke Scholen Opsterland, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5 lid 1(j) Uitvoeringsregeling WNT

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen controlewerkzaamheden verricht op gegevens in de WNT-verantwoording, of het ontbreken daarvan, op grond van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 onderdeel j Uitvoeringsregeling WNT.

Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf '2.2.2 Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf '2.2.2 Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het dagelijks bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het dagelijks bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's:
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude;
 - van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn;

het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Zwolle, 27 juni 2019
Flynth Audit B.V.

Was getekend

drs. E.J. Schollaardt RA